

(เอกสารหมายเลข ๑)

คู่มือการปฏิบัติงาน

เรื่อง การสอบสวนหาข้อเท็จจริง

โดย นายอดิสร สุวรรณ

งานวินัยและนิติการ กองการเจ้าหน้าที่
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คำนำ

ด้วยปัจจุบันในการบริหารงานราชการในมหาวิทยาลัย มักจะพบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของความไม่โปร่งใสและความไม่ชัดเจน ตลอดจนมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการจัดข้อสงสัยในเรื่องของความไม่โปร่งใส และความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ อธิการบดีในฐานะผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัย จึงมีหน้าที่ต้องรักษาความเรียบร้อย สร้างความโปร่งใส ชัดเจน เพื่อตอบคำถามแก่สังคม สอดคล้องกับการบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนเป็นการตรวจสอบและป้องปรามมิให้เกิดการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ขึ้น

โดยเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการจัดปัญหาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นประการหนึ่งก็คือ การสอบสวนหาข้อเท็จจริง ซึ่งถือเป็นวิธีที่เป็นกลางและโปร่งใสที่สุด เนื่องจากการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจะแต่งตั้งขึ้นในรูปแบบของคณะกรรมการ ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการทราบข้อเท็จจริง จึงทำให้การสอบสวนหาข้อเท็จจริง เป็นไปอย่างละเอียดและรอบคอบ

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนและกระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ในปัจจุบันยังไม่มีข้อบังคับของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้อย่างชัดเจนแถมเช่นเดียวกับการสอบสวนทางวินัยซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้ประกาศใช้เป็นข้อบังคับไว้ชัดเจนแล้ว ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้พยายามรวบรวมหลักกฎหมาย และปัญหาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทำงานของผู้เขียนเองโดยตรง จึงหวังว่า คู่มือการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเล่มนี้ จักเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องเข้ามาทำหน้าที่ในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

นายอดิศร สุวรรณ

นิติกร

มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ ความเบื้องต้น	๖
๒.๑ ความหมายและลักษณะของการสอบสวนหาข้อเท็จจริง	๖
๒.๒ กรณีที่ต้องใช้วิธีการสอบสวนหาข้อเท็จจริง	๙
บทที่ ๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง	๑๒
๓.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง	๑๓
๓.๒ การคัดค้านกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง	๑๕
บทที่ ๔ การพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง	๑๘
๔.๑ อำนาจในการพิจารณาสอบสวน	๒๒
๔.๒ การประชุมพิจารณา	๒๓
๔.๓ รายงานการประชุม	๓๓
๔.๔ ปัญหาและอุปสรรค	๓๓/
บทที่ ๕ พยานหลักฐาน	๔๑
๔.๑ ประเภทของพยานหลักฐาน	๔๑
๔.๒ หลักในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานต่างๆ	๔๔

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๖ การเขียนรายงานการสอบสวน	๔๓
บทที่ ๗ บทสรุป	๖๐
บรรณานุกรม	๖๕

บทที่ ๑

บทนำ

เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาขึ้น ก็จำเป็นต้องหาข้อยุติให้ได้เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่การจะหาข้อยุติได้นั้น จะต้องพิจารณาจากความจริงที่เกิดขึ้นเสียก่อน แต่การจะได้ความจริงนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการพิสูจน์ความจริง ข้อมูลหรือสิ่งต่างที่มีก่อนผ่านกระบวนการพิสูจน์ความจริงนั้น เราเรียกว่า “ข้อเท็จจริง” คือ การนำคำว่า “เท็จ” มารวมกับคำว่า “จริง” เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่ทราบว่าเป็นจริงเรื่องใดเป็นเท็จ

หากจะย้อนกลับไปถึงกระบวนการพิสูจน์ความจริงในสมัยโบราณแล้ว การพิสูจน์ความจริงในสมัยนั้นยังมิได้ใช้เหตุผลประกอบ แต่ได้ใช้วิธีให้ผู้อ้างเข้าไปเผชิญกับอันตรายอย่างร้ายแรงที่สุด ถ้าผู้อ้างได้รับอันตราย ก็ถือว่าข้ออ้างเป็นความเท็จ ถ้าผู้อ้างไม่อันตราย ก็ถือว่าข้อที่อ้างมานั้นเป็นความจริง เช่น

การลุยไฟ ผู้อ้างจะต้องลงไปลุยในร่องที่บรรจุถ่านซึ่งกำลังติดไฟแดง หากเข้าไหม้หรือพุพอง ก็ถือว่าผู้นั้นพูดความเท็จ

การดำน้ำ ผู้อ้างจะต้องดำในน้ำ โดยมีกำหนดระยะเวลาให้ หากผู้อ้างดำน้ำอยู่ได้นานจนถึงระยะเวลาที่กำหนด ก็ถือว่าข้ออ้างเป็นความจริง

การตีมยาพิษ ผู้อ้างจะต้องตีมยาพิษตามจำนวนที่กำหนด หากผู้อ้างยังไม่เป็นอันตรายก็ถือว่าข้อที่อ้างเป็นความจริง

การใช้วิธีข้างต้นในการพิสูจน์ความจริง เนื่องมาจากสมัยก่อนคนโบราณเชื่อกันว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกคอยให้ความคุ้มครอง จึงเป็นกล่าวของสำนวนที่ว่า “คนดีย่อมตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้” การพิสูจน์ดังกล่าวเคยมีตราไว้เป็นกฎหมายของแผ่นดิน ในประเทศไทย เมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยา

เมื่อระยะเวลาล่วงเลยผ่านมา วิวัฒนาการของการพิสูจน์ความจริงก็ได้เปลี่ยนแปลงไป ตามความรู้และความเชื่อของผู้คนในสังคมที่เปลี่ยนตามกาลเวลา โดยการพิสูจน์ความจริงในปัจจุบัน ได้ยกเลิกวิธีพิสูจน์ความจริงตามตัวอย่างข้างต้นแล้ว เนื่องจากการ

พิสูจน์ด้วยวิธีดังกล่าวผู้อ้างจะต้องเป็นอันตรายทุกคน และการกระทำอย่างนั้นถือเป็นการกระทำที่โง่เขลาและป่าเถื่อน ปรากฏจากวัฒนธรรม

การพิสูจน์ความจริงในปัจจุบัน จะใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วยในการพิสูจน์และได้ผลดีเป็นที่ยอมรับ เช่น การใช้เครื่องจับเท็จซึ่งเป็นเครื่องมือที่อาศัยหลักการส่งกระแสไฟฟ้าเข้าไปยังตัวผู้อ้างเพื่อจับระดับความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย หากผู้อ้างพูดความจริง การตอบสนองของร่างกายก็จะเป็นปกติ ถ้าผู้อ้างพูดความเท็จ ร่างกายก็จะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นต้น นอกจากนี้ ในการพิสูจน์ความจริง ก็ยังมีหลักของเหตุผลเข้ามาประกอบ หากคำกล่าวอ้างขัดต่อหลักเหตุผล ก็ต้องถือว่าเรื่องนั้นเป็นความเท็จจริง เช่น นายแดงอ้างว่า ได้ขว้างไข่บนพื้นหินอ่อนแล้ว แต่ไข่ไม่แตก คำกล่าวอ้างนี้จะเชื่อถือเป็นความจริงไม่ได้ เพราะธรรมชาติเปลือกไข่เปราะบาง หากกระทบของแข็งย่อมแตกเป็นธรรมดา เป็นต้น

แต่ถึงกระนั้นในการพิสูจน์ความจริงในปัจจุบัน นอกจากจะมุ่งเน้นในเรื่องของความจริงที่ฟังเป็นยุติแล้ว ในชั้นกระบวนการยังมีประเด็นปัญหาในเรื่องของความเป็นธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยหนึ่งด้วย เนื่องจากความน่าเชื่อถือของบุคคลในปัจจุบันค่อนข้างมีแนวโน้มที่จะลดลง ซึ่งมีปัจจัยมาจากความเชื่อในทางศาสนาที่น้อยลง ผู้คนกล้าที่จะโกหกมากขึ้น หรือแม้กระทั่งมีเรื่องของผลประโยชน์ต่างๆ ที่อาจจะทับซ้อนกันกับเรื่องที่พิจารณาอยู่ ดังนั้นในกระบวนการดำเนินการพิจารณาหาความจริงในปัจจุบัน จึงต้องมีการควบคุมการทำหน้าที่ของผู้หาข้อความจริง ให้เกิดความโปร่งใสด้วย

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ประกาศบังคับใช้ โดยมีเจตนารมณ์มุ่งที่จะให้เป็นกฎหมายกลางในการดำเนินงานทางปกครองที่มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานทางปกครองเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมายให้สามารถรักษาประโยชน์สาธารณะได้ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังได้วางกฎเกณฑ์และกระบวนการในการพิจารณาของหน่วยงานทางปกครอง อันเป็นกระบวนการในการหาความจริงประการหนึ่งเอาไว้ด้วย

ประกอบกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ก็เป็นหน่วยงานทางปกครองหน่วยงานหนึ่ง ประกอบไปด้วยบุคลากรจำนวนมาก ปฏิบัติหน้าที่ตามความชำนาญและเหมาะสมตามกรอบ

ตำแหน่ง โดยในการทำงานร่วมกันกับคนหมู่มาก ซึ่งแต่ละคนมีมุมมองและความคิดแตกต่างกัน ย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้เป็นธรรมดา ไม่ว่าจะโดยจงใจ ประมาทเลินเล่อ หรือเกิดจากเหตุสุดวิสัย และในบางครั้งความขัดแย้งต่างๆ ก็อาจนำไปสู่ปัญหาสร้างความเสียหายทั้งในทางทรัพย์สิน และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยและทางราชการได้

ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีระบบในการตรวจสอบการทำงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และความละเอียดรอบคอบ แต่ในการจะพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่างๆ อาจมีข้อมูลประกอบการพิจารณาที่ไม่ชัดเจนนัก ครั้นผู้บริหารจะลงไปตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเอง อาจมีเวลาไม่เพียงพอ และในบางครั้งผู้บริหารอาจมีส่วนได้เสียในเรื่องที่พิจารณาอยู่ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นกลาง เป็นที่ยอมรับของสังคม ก่อนการพิจารณาดำเนินการ ตัดสินใจใดๆ ก็จำเป็นที่จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงให้ถ่องแท้เสียก่อน โดยใช้อำนาจทางบริหารที่มีอยู่มอบให้แก่บุคคลที่มีความชำนาญ เหมาะสม และเป็นกลาง เข้ามาทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล ให้รอบด้าน ให้มีความเป็นธรรมและโปร่งใส เสียก่อน ด้วยวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้น

อย่างไรก็ตาม วิธีในการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้น อาจไม่จำเป็นต้องกระทำด้วยวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียวเสมอไป บางครั้งในการบริหารงาน อาจพบปัญหาซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อย หรือข้อมูลในการพิจารณายังไม่เพียงพอ หรือเป็นเรื่องร้องเรียนที่เสี่ยงต่อการเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงซึ่งยังไม่ทราบว่ามีจะมูลหรือไม่ เรื่องต่างๆ นี้ ผู้บังคับบัญชาอาจใช้วิธีหาข้อเท็จจริงโดยวิธีอื่น เพื่อตอบคำถามที่ยังไม่ชัดเจนในเฉพาะประเด็นก็ได้

โดยผู้บริหารสามารถเลือกใช้วิธีการดังต่อไปนี้ ในการแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อประกอบการใช้พิจารณาดำเนินการในการบริหารงาน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละเรื่องไป

วิธีที่หนึ่ง การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องชี้แจงโดยตรงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ เป็นวิธีที่มีขั้นตอนน้อยที่สุด สะดวกและรวดเร็วกว่าวิธีอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ชี้แจงนั้นควรต้องใช้ความระมัดระวังในการรับฟัง เนื่องจากอาจมีปัญหาในเรื่องของความน่าเชื่อถืออยู่ เนื่องจากในบางครั้งผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ เองโดยตรง ซึ่งหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการต้องรับผิดชอบในความเสียหาย หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย

ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติของทางราชจาก ตลอดจนกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องกับการทุจริตในวงราชการแล้ว ผู้ให้ข้อมูลอาจปกปิดหรือเปิดเผยข้อเท็จจริงในการรายงานชี้แจงได้ วิธีการแสวงหาข้อมูลในแบบนี้จึงยังมีข้อบกพร่องในการพิสูจน์ความจริงมากกว่าวิธีอื่น

วิธีที่สอง การมอบหมายให้บุคคลทำการสืบสวนในเบื้องต้น หรือทำการสืบสวนในทางลับ เป็นขั้นตอนที่ไม่มีความยุ่งยาก และมีความรวดเร็วกว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เหมาะกับการตรวจสอบในเรื่องที่มีประเด็นไม่มากนัก และมีคุณค่าในการพิสูจน์ความจริงสูงกว่าการมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องชี้แจง โดยผู้บังคับบัญชาจะแต่งตั้งหรือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีความเป็นกลางและไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น โดยตรงทำหน้าที่สืบหาข้อมูลต่างๆ แล้วจึงค่อยทำรายงานผลการดำเนินการเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แต่มักจะใช้วิธีนี้เพื่อพิจารณาในเบื้องต้นว่าเรื่องราวที่ร้องเรียนมีมูลหรือไม่ เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าว อาจยังมีข้อบกพร่องอยู่ เนื่องจากวิธีการนี้เป็น การมอบหมายให้เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำหน้าที่ ปัญหาความไม่โปร่งใสและไม่เป็นกลางจึง อาจเกิดกับผู้ทำการสืบสวนในเบื้องต้นหรือทำการสืบสวนในทางลับ เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการมอบอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว ก็จะไม่มีการถ่วงดุลยภาพหรือตรวจสอบการทำหน้าที่ และช่วยกันกรองข้อมูลก่อนนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชา ดังนั้น หากผู้ทำการสืบสวนไม่มีความเป็นกลางหรือมีอคติแล้ว ข้อมูลที่ได้รับ อาจเป็นไปด้านใดด้านหนึ่ง และอาจทำให้การพิจารณาวินิจฉัยผิดพลาดไปได้

ข้อสังเกต การมอบหมายให้บุคคลทำการสืบสวนในเบื้องต้น หรือทำการสืบสวนในทางลับ หากเป็นการมอบหมายให้บุคคลที่มีอาวุโสน้อย ทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลจาก ผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่า หรือมีอำนาจในทางบริหารที่สูงกว่า อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงได้ อาทิ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือในการสอบถามข้อเท็จจริง เป็นต้น

วิธีที่สาม การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เป็นวิธีที่มีขั้นตอน และการดำเนินการที่ยุ่งยากกว่า ๒ วิธีข้างต้น เนื่องจากจะต้องกระทำในรูปคณะกรรมการ จึงขาดความคล่องตัวกว่า แต่มีข้อดีตรงที่ทำให้การค้นหาข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา เนื่องจากกระทำโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านนั้นๆ กรรมการแต่ละคนจะมีดุลยพินิจ

เป็นของตนเอง ทำให้เกิดการถ่วงดุลยภาพในการทำหน้าที่ ดังนั้น การพิจารณาหาข้อเท็จจริง จะเกิดความละเอียดรอบคอบ และมีความโปร่งใสกว่าวิธีอื่น

บทที่ ๒ ความเบื้องต้น

๒.๑ ความหมายและลักษณะของการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

การศึกษาถึงลักษณะของการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการสอบสวนเป็นอย่างมาก เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาความจริง ลักษณะของการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรนั้น ในเบื้องต้น จะต้องทำความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการค้นหาความจริงให้เข้าใจเสียก่อน แม้การสอบสวนหาข้อเท็จจริงซึ่งใช้กันในการบริหารทางปกครอง จะแตกต่างจากการพิจารณาอาชญากรรมในชั้นศาล แต่แนวคิดและความมุ่งหมาย คือ การหาความจริงเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงสามารถศึกษาเปรียบเทียบได้จากกระบวนการค้นหาความจริงในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ซึ่งปัจจุบันสามารถจำแนกแบ่งออกเป็น ๒ ระบบ คือ ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

โดยระบบกล่าวหา (Accusatorial System) มีที่มาจากกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ รวมทั้งกลุ่มประเทศอาณานิคมของอังกฤษ โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากการแก้แค้นกันระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย โดยกระบวนการพิจารณาจะเริ่มต้นจากการที่ผู้เสียหายเริ่มต้นฟ้องคดีอาญา รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาลด้วยตนเอง ส่วนศาลหรือผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ไม่ก้าวล่วงลงไปสอบถามหรือแสวงหาพยานหลักฐานใดเพิ่มเติมแทนคู่ความ และหากในการพิจารณาโจทก์ขาดพยานหลักฐานในส่วนใด ศาลจะถือว่าเป็นความบกพร่องของโจทก์เอง และจะยกประโยชน์ในข้อนี้ให้แก่จำเลย ในทางกลับกัน หากจำเลยนำเสนอข้อต่อสู้หรือพยานหลักฐานบกพร่องเอง แม้ข้อเท็จจริงจำเลยจะได้เปรียบก็ตาม ก็ต้องถือว่าความบกพร่องในการพิสูจน์ความจริงเป็นเพราะจำเลย ศาลก็ใช้ดุลยพินิจซึ่งพยานหลักฐานที่ปรากฏในทางพิจารณาพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีได้ ดังนั้น ระบบกล่าวหาจึงเน้นกำหนดภาระหน้าที่ให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายในการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริง

ส่วนระบบไต่สวน (Inquisitorial System) มีหลักการว่าผู้มีอำนาจปกครองดูแลบ้านเมืองควรจะเป็นผู้ทำการไต่สวน โดยได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์ ในช่วงยุคที่ศาสนารุ่งเรือง ผู้สมเด็จพระเจ้าสันตะปาปาแห่งกรุงโรม เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือฝ่าย กษัตริย์หรือเจ้าผู้ครองนครต่างๆ ซึ่งศาลศาสนาของยุโรป จะมีวิธีการพิจารณาคดีผู้กระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายของ

ทางศาสนาด้วยวิธีการซักฟอกพยาน ทั้งนี้ พระผู้ทำการไต่สวนจะมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการซักถามตัวผู้กระทำความผิดได้ ตลอดจนดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ด้วยตัวผู้ไต่สวนเอง และหากผู้ไต่สวนยังสงสัยในเรื่องใด ประเด็นใด ก็สามารถที่จะทำการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง จนกว่าจะได้รับข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติ โดยไม่ต้องผ่านการนำเสนอของคู่กรณีแต่อย่างใด ระบบไต่สวนจึงให้อำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงแก่ผู้ไต่สวนมากกว่าคู่กรณี

หากจะกล่าวถึงระบบไต่สวนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น คงต้องนึกถึงละครเรื่องเปาบุ้นจิ้น ซึ่งจะแสดงให้เห็นรูปแบบการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนที่ชัดเจน โดยคดีจะเริ่มต้นจากการที่มีผู้เข้ามาตักถองร้องเรียน หลังจากนั้นเปาบุ้นจิ้นก็จะทำการนั่งพิจารณาซักถามข้อเท็จจริงด้วยตนเอง และหากข้อเท็จจริงที่ได้มานั้นยังไม่ชัดเจนหรือเห็นว่าต้องค้นหาความจริงในเรื่องใด ก็จะมอบหมายให้องค์รักษ์จันเจาออกไปหาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการพิจารณาคดีตัดสินคดี

อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าววาระบบการพิจารณาในรูปแบบใดจะค้นหาข้อเท็จจริงได้ดีกว่านั้นคงจะคาดหมายได้ยาก เนื่องจาก การจะแสวงหาข้อเท็จจริงให้ได้ชัดเจนเพียงใด ในระบบกล่าวหา หากคู่ความมีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ต้องการแสวงหาข้อเท็จจริง ก็สามารถนำเสนอพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีได้ โดยมีศาลเป็นผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นกลาง ไม่ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในทางคดี ส่วนในระบบไต่สวน หากผู้ไต่สวนมีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ต้องการแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว แม้คู่กรณีจะบิดเบือนข้อเท็จจริงเพียงใด ก็ไม่ผูกมัดให้ผู้ไต่สวนต้องฟังข้อเท็จจริงนั้น และสามารถลงไปค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ ในทางกลับกันหากผู้ไต่สวนไม่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงในด้านนั้นๆ หรือผู้ไต่สวนวางตนไม่เป็นกลาง ก็ส่งผลเสียต่อข้อเท็จจริงที่ทำการค้นหา

การสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง โดยผลของการพิจารณาสอบสวนที่ได้มานั้นจะอยู่ในรูปแบบของข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการในทางปกครองต่างๆ และในบางครั้งอาจนำไปสู่การพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองได้ โดยสภาพของคำสั่งทางปกครองนี้ เป็นการแสดงเจตนาของฝ่ายรัฐ ที่มีลักษณะแสดงถึงอำนาจเหนือกว่าฝ่ายเอกชน และผลของคำสั่งทางปกครองที่ออกมา อาจให้คุณให้หรือให้โทษกระทบต่อสิทธิต่างๆของ ผู้รับคำสั่งหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้

ในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณา จึงจำเป็นต้องค้นหาความจริงให้ได้มากที่สุดและถูกต้องที่สุด ทั้งนี้ หากได้ข้อเท็จจริงที่ผิดหรือขาดตกบกพร่องในส่วนที่เป็นสาระสำคัญต่อการพิจารณา หรือเอนเอียงไปทางใด ย่อมทำให้การพิจารณาตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาผิดเพี้ยนไปด้วย ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริง รัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจที่เหนือกว่าเอกชน จึงต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวัง โดยเน้นถึงความโปร่งใส และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย การใช้วิธีแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยการแต่งตั้งคณะบุคคลเป็นคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงเป็นวิธีการและขั้นตอนในการแสวงหาข้อเท็จจริง ทำให้การพิจารณาทางปกครองเป็นไปโดยละเอียดรอบคอบ เกิดความโปร่งใส และเป็นธรรม

เมื่อทราบแนวคิดของระบบการแสวงหาความจริงที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว ก็ต้องศึกษาต่อไปว่า วิธีต่างที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ด้วยการสอบสวน มีความหมายอย่างไร ผู้เขียนขออธิบายความหมายของคำว่า “การสอบสวนหาข้อเท็จจริง” ในเชิงลักษณะการทำหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง กล่าวคือ กระบวนการค้นหาความจริงอย่างหนึ่ง โดยใช้วิธีค้นคว้า สอบถาม และรวบรวมข้อมูล ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ จากบุคคลหลายฝ่าย เพื่อพิสูจน์ความจริงให้เห็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น มีความเป็นมาอย่างไร รายละเอียดเป็นอย่างไรบ้าง มีผู้ใดเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้กระทำการอย่างไร เมื่อใด เวลาใด และกระทำสถานที่ใด เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่ออย่างไร มูลเหตุหรือแรงจูงใจในการกระทำเป็นเพราะเหตุใด^๑

ในกระบวนการค้นหาความจริงนี้ มีรายละเอียดแต่ละส่วนของการดำเนินการประกอบไปด้วย วิธีการ ขั้นตอน แนวปฏิบัติต่างๆ ที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงกำหนดไว้ เพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใส ความละเอียดรอบคอบ และความเป็นธรรม ในการพิจารณาดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งหากเปรียบเทียบการสอบสวนหาข้อเท็จจริงกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

^๑ ดูเปรียบเทียบความหมายของการสอบสวน ตามมาตรา ๒ (๑๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ความอาญา^๒ ได้บัญญัติกำหนด ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามหลอกตลอดจนเพื่อที่จะให้รู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา จะเห็นได้ว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ยังกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา พยานหลักฐานใดแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการสอบสวนรวบรวมเข้าไว้ในสำนวนคดีด้วย

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนหาข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงหรือการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนก็ตาม ควรจะมุ่งเน้นความสำคัญไปที่การค้นหาความจริงเป็นสำคัญ มิใช่มุ่งเน้นที่จะให้ได้พยานหลักฐานเพื่อนำไปสู่การพิจารณาลงโทษผู้ถูกล่ามหลอกหรือมุ่งที่จะเอาผิดกับผู้ต้องหาเท่านั้น แม้ดำเนินการสอบสวนต่อไปท้ายที่สุดแล้วจะทำให้ผลของการสอบสวนปรากฏว่า ผู้ถูกล่ามหลอกหรือผู้ต้องหาในคดีเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ตาม คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงหรือพนักงานสอบสวน ก็ต้องดำเนินการสอบสวนรวบรวมเข้าไว้ในสำนวนต่อไป

๒.๒ กรณีที่ต้องใช้วิธีการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

การใช้กระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความจริงอันจะนำไปสู่การตอบปัญหาในประเด็นตามที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้รับมอบหมาย อันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารราชการประการหนึ่ง ซึ่งโดยปกติแล้ววิธีการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จะถูกนำมาใช้เมื่อมีกรณีหนึ่งกรณีใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้น

๒.๒.๑ มีการร้องเรียนหรือกล่าวโทษโดยบัตรสนเท่ห์

บัตรสนเท่ห์ ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายความว่า จดหมายฟ้องหรือกล่าวโทษผู้อื่นโดยมิได้ลงชื่อหรือไม่ลงชื่อจริงของผู้เขียน ซึ่งปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรูปแบบของการสื่อสารจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงแต่ทางจดหมายเท่านั้น ผู้เขียนจึงขยายความคำว่าบัตรสนเท่ห์ให้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ เอกสารที่ปรากฏข้อความกล่าวหาบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่าได้กระทำความผิดอย่างหนึ่ง

^๒ ดูเปรียบเทียบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ บัญญัติว่า "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามหลอก เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

อย่างไร โดยไม่ปรากฏชื่อผู้ทำเอกสาร ทั้งนี้ เอกสารนั้นจะบันทึกในรูปแบบจดหมาย หนังสือราชการ ข้อความบนแผ่นกระดาษ อีเมลล์ หรือข้อความทางอิเล็กทรอนิกส์ ก็ได้

อย่างไรก็ตาม การจะหยิบยกเรื่องร้องเรียนหรือกล่าวโทษตามที่ปรากฏในบัตรสนเท่ห์ขึ้นพิจารณา ได้นั้น ต้องพิจารณาเบื้องต้นให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติของทางราชการซึ่งได้กำหนดเงื่อนไขลักษณะเบื้องต้นของบัตรสนเท่ห์ที่ควรรับไว้พิจารณาและวิธีปฏิบัติ ดังนี้^๓

๒.๒.๑.๑ เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร่ำวกล่าวโทษ ในเบื้องต้นให้ถือเป็นความลับทางราชการ

๒.๒.๑.๒ ให้พิจารณาเฉพาะกรณีที่ระบุหลักฐานกรณีแวดล้อมปรากฏชัดเจน ตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอนเท่านั้น

๒.๒.๒ มีผู้เสียหายการร้องเรียนถึงเหตุแห่งความไม่ชอบมาพากลหรือกล่าวหาว่าได้มีการกระทำผิดระเบียบ ข้อบังคับหรือกฎหมายเกิดขึ้น ทั้งนี้ โดยยังไม่มีพยานหลักฐานใดๆ ที่ปรากฏโดยชัดเจน

โดยปกติแล้ว เมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของบุคลากรของมหาวิทยาลัย หรือมีผู้พบถึงความผิดปกติในการปฏิบัติราชการและเห็นว่าควรรับพิจารณาดำเนินการแก้ไข ก็มักจะทำเรื่องร้องเรียนมายังผู้บังคับบัญชาเพื่อให้พิจารณาสั่งการ แต่ข้อกล่าวอ้างที่ปรากฏในข้อร้องเรียนอาจไม่เป็นจริงเสมอไปทุกครั้ง บางครั้งเป็นเพียงการกล่าวร้ายอารมณ์ของผู้ร้องเรียน มิได้มีเจตนาที่จะให้ดำเนินการใดๆ และบ่อยครั้งข้อร้องเรียนนั้นเป็นการกลั่นแกล้งทำลายชื่อเสียง และเป็นคำกล่าวอ้างที่เลื่อนลอย

อาทิเช่น ร้องเรียนว่ามีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับนักศึกษา โดยยังไม่มีพยานหลักฐานใดๆ สนับสนุนข้ออ้าง หากพิจารณาดำเนินการตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยในทันที ก็จะทำให้อาจารย์ท่านนั้นตกอยู่ในสถานะผู้ถูกกล่าวหา และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวอาจารย์ท่านนั้นได้

^๓ ดูหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร๐๒๐๖/ว๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องร่ำวกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย

ดังนั้น ในเบื้องต้น ผู้บังคับบัญชาจึงควรหาดำเนินการแสวงข้อมูลและพยานหลักฐานให้ชัดเจนเสียก่อน ว่าข้อร้องเรียนต่างๆ ที่ได้รับมานั้นมีมูลความจริงแล้วหรือไม่ หรือเป็นเพียงข้อกล่าวอ้างที่เลื่อนลอยเพื่อกลั่นแกล้ง หรือกล่าวไปตามอารมณ์ของผู้ร้องเรียนก่อนจะพิจารณาดำเนินการตามรูปการต่อไป

๒.๒.๓ ผู้มีอำนาจหรือหน้าที่ตามกฎหมาย เห็นว่า มีการกระทำผิดระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายเกิดขึ้น เช่น รายงานการตรวจสอบ พบว่า ใบสำคัญขงทางราชการสูญหาย เป็นต้น กรณีนี้มีหลักการเช่นเดียวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจพบการกระทำผิดเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีหน้าที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อปกป้องรักษาความสงบของบ้านเมืองและรักษาผลประโยชน์ของรัฐ

ในมหาวิทยาลัยเช่นเดียวกัน มักมีการกระทำที่ส่อเค้าไปในทางทุจริตหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหาย อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ประกาศ หรือแนวปฏิบัติของทางราชการ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นนั้น ยังไม่อาจทราบที่มาหรือเหตุผล ซึ่งหากได้พิจารณาในเบื้องต้นแล้ว จากเกิดจากความเข้าใจผิด หรือเป็นเรื่องที่มีเหตุผลสามารถรับฟังได้ และสามารถดำเนินการแก้ไขความบกพร่องต่างๆ นั้นได้ จึงควรพิจารณาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เพื่อแสวงหาข้อยุติ ที่มา และเหตุผลของความผิดปกตินั้น ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาสามารถพิจารณาสั่งการตามรูปการ และอีกวัตถุประสงค์หนึ่งก็เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้น ผู้บังคับบัญชาก็สามารถพิจารณาสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย หรือคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปได้อย่างถูกต้อง

บทที่ ๓

คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

การสอบสวนหาข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ทางมหาวิทยาลัยมิได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินกระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเอาไว้ดังเช่น การสอบสวนทางวินัยที่กำหนดระยะเวลา ขั้นตอนทุกกระบวนการในการสอบสวนทางวินัยเอาไว้อย่างชัดเจน อาทิ กระบวนการแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบ จะต้องดำเนินการภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ประธานกรรมการ ได้รับแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย^๔ โดยวิธีการแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหา คณะกรรมการจะต้องมีหนังสือเรียกตัวผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาตามแบบ สว.๒ และจะต้องแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา ทราบว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาและมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตลอดจนอ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานมา สืบแก้ข้อกล่าวหาได้^๕ เป็นต้น

แต่หากจะให้กระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเป็นไปโดยไม่มีกรอบ ก็ส่งผลเสียต่อข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่จะต้องนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชา ทั้งยังไม่ก่อให้เกิดหลักประกันความยุติธรรมในการพิจารณาทางปกครอง เนื่องจากผลการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงนี้ สามารถนำไปใช้พิจารณาออกคำสั่งทางปกครองได้ด้วย ซึ่งหากกระบวนการออกคำสั่งทางปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมอาจถูกฟ้องเป็นคดีต่อศาลให้เพิกถอนได้

ดังนั้น กระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงต้องกระทำโดยละเอียด รอบคอบ และกระบวนการดังกล่าวจะต้องเป็นมีความเป็นธรรม และมีมาตรฐานในการปฏิบัติที่ไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙^๖ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์กลางของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่างๆ สำหรับการดำเนินงานทางปกครองให้เป็นไปโดยถูกต้อง

^๔ ดู ข้อ ๑๙ (๑) แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยแม่โจ้วด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนในการสอบสวนพิจารณาทางวินัย พ.ศ.๒๕๕๐

^๕ ดู ข้อ ๒๑ แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยแม่โจ้วด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนในการสอบสวนพิจารณาทางวินัย พ.ศ.๒๕๕๐

^๖ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ บัญญัติว่า

“วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย”

สามารถรักษาประโยชน์สาธารณะได้ และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

๓.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

เมื่อมีกรณีที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้นแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะต้องพิจารณาหาบุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะทำการพิจารณาสอบสวนในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้การแสวงหาข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และควรจะเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคู่กรณีแต่ละฝ่าย ทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิ ได้แก่ การเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่จะทำการสอบสวนนั้นๆ มีไหวพริบดีสามารถคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว อาทิเช่น ชี้แจงข้อที่ถูกซักถามได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์สุจริต ช่างสังเกต มีความเสียสละ มีความอดทนสูง มีทักษะในการรักษาความลับราชการ และต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับพยานฝ่ายใด ไม่ชักจูง ชูใจด้วยวิธีใดๆ หรือชอบใช้วิธีข่มขู่ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานหรือคำรับสารภาพ

ในบางครั้ง อาจมีบุคคลที่มีความเหมาะสมในหลายๆ ด้าน แต่บุคคลดังกล่าว อาจจะเป็นผู้ที่มีภาระทั้งทางบริหาร และการเรียนการสอนหรือหน้าที่ประจำ ค่อนข้างหนักอยู่แล้ว การแต่งตั้งบุคคลเช่นว่านี้ มาเป็นคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ก็จะส่งผลให้การสอบสวนเกิดความล่าช้าได้ ดังนั้น ในประเด็นเรื่องของเวลาว่างนอกเหนือจากภาระงานปกติของกรรมการ ก็ควรนำมาพิจารณาด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นกลางในกระบวนการพิจารณาพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ได้กำหนดห้ามประเภทของบุคคลที่จะทำหน้าที่กรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงไม่ได้ กล่าวคือ

๓.๑.๑ เป็นคู่กรณีเอง

๓.๑.๒ เป็นคู่หมั้น หรือคู่สมรสของคู่กรณี

๓.๑.๓ เป็นญาติของคู่กรณี กล่าวคือ

๓.๑.๓.๑ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือ

๓.๑.๓.๒ เป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือ

๓.๑.๓.๓ เป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

๓.๑.๔ เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์ หรือผู้แทนหรือตัวแทนของคู่กรณี

๓.๑.๕ เป็นเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่กรณี

๓.๑.๖ กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากนี้ หากมีเหตุอื่นใดอันเกี่ยวกับกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลาง กรรมการผู้นั้นจะทำการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นไม่ได้^๗ เช่น กรณีที่กรรมการเคยฟ้องและถูกผู้ถูกกล่าวหาฟ้องกลับในข้อหาหมิ่นประมาทซึ่งคดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล กรณีที่กรรมการที่ถูกอ้างเป็นพยานในการพิจารณาสอบสวนในเรื่องนั้น หรือกรณีที่กรรมการที่เคยพิจารณาเรื่องที่จะทำการสอบสวนมาก่อนแล้ว เป็นต้น

ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุลักษณะต่างๆ ดังกล่าว ทำให้กรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงคนนั้นๆ เป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียกับเรื่องที่จะทำการพิจารณาสอบสวน ซึ่งหากปล่อยให้บุคคลดังกล่าวทำการสอบสวน ก็จะเกิดความลำเอียงและไม่เป็นที่ยอมรับของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้ เช่น หากแต่งตั้งให้เจ้าหนี้ของผู้ถูกกล่าวหา เข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ในเรื่องที่ถูกผู้ถูกกล่าวหาว่านำเงินของทางราชการไปใช้โดยทุจริต เจ้าหนี้ (กรรมการ) ก็อาจสอบสวนร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนลงคะแนนเสียงเพื่อคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงฟังข้อเท็จจริงในทางพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหา

^๗ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๑๖ บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง เจ้าหน้าที่หรือกรรมการผู้นั้นจะทำการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นไม่ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ถ้าผู้นั้นเห็นเองว่าตนมีกรณีดังกล่าว ให้ผู้นั้นหยุดการพิจารณาเรื่องไว้ก่อนและแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งหรือประธานกรรมการทราบ แล้วแต่กรณี

(๒) ถ้ามีคู่กรณีคัดค้านว่าผู้นั้นมีเหตุดังกล่าว หากผู้นั้นเห็นว่ตนไม่มีเหตุตามที่คัดค้านนั้น ผู้นั้นจะทำการพิจารณาเรื่องต่อไปก็ได้แต่ต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งหรือประธานกรรมการทราบ แล้วแต่กรณี

(๓) ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นหรือคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งผู้นั้นเป็นกรรมการอยู่มีคำสั่งหรือมติโดยไม่ชักช้าแล้วแต่กรณีว่าผู้นั้นมีอำนาจในการพิจารณาทางปกครองในเรื่องนั้นหรือไม่

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔ วรรคสอง และมาตรา ๑๕ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มูลกระทำความผิดจริง เพื่อบีบให้ลูกหนี้ (ผู้ถูกกล่าวหา) ต้องยินยอมชำระหนี้หรือริบหาเงินมาชำระหนี้

หากผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติต้องห้ามมิให้ทำการพิจารณา ดังกรณีข้างต้นไป และต่อมาผลการพิจารณาของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีมูลการกระทำผิดทางวินัยจนกระทั่งนำไปสู่การออกคำสั่งลงโทษ ก็ถือว่าการพิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริงนี้ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอาจสั่งเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวได้ แม้ในความจริง ผู้ถูกกล่าวหาจะได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหาที่จริงก็ตาม ดังนั้น การแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติต้องห้ามมิให้ทำการพิจารณาเข้ามาทำหน้าที่ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้

๓.๒ การคัดค้านกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

หากผู้บังคับบัญชาได้พลั้งเผลอแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติต้องห้ามมิให้ทำการพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ เข้าทำหน้าที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ตาม จะมีวิธีแก้ไขอย่างไรบ้างนั้น

สำหรับปัญหาดังกล่าว พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ได้กำหนดวิธีการหนึ่งเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว และทำให้การพิจารณาทางปกครองสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี เรียกว่า “การคัดค้าน”^๔

โดยวิธีการในการคัดค้านตัวกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าวไว้^๕
ดังนี้

^๔ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า

“เมื่อมีการผิดตามมาตรา ๑๓ หรือผู้กรณีคัดค้านว่ากรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองคณะใดมีลักษณะดังกล่าว ให้ประธานกรรมการเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเหตุคัดค้านนั้น ในการประชุมดังกล่าว กรรมการผู้คัดค้านเมื่อได้ชี้แจงข้อเท็จจริง และตอบข้อซักถามแล้วต้องออกจากที่ประชุม

ถ้าคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองคณะใดมีผู้ถูกคัดค้านในระหว่างที่กรรมการผู้ถูกคัดค้านต้องออกจากที่ประชุม ให้ถือว่าคณะกรรมการคณะนั้นประกอบด้วยกรรมการทุกคนที่ไม่ถูกคัดค้าน

ถ้าที่ประชุมมีมติให้กรรมการผู้ถูกคัดค้านปฏิบัติหน้าที่ต่อไปด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการที่ไม่ถูกคัดค้าน ก็ให้กรรมการผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ มติดังกล่าวให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับและให้เป็นที่สุด

การยื่นคำคัดค้านและการพิจารณาคัดค้านให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

^๕ ดู กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙

๓.๒.๑ ให้ผู้คัดค้านทำหนังสือคัดค้านถึงประธานกรรมการ โดยระบุข้อคัดค้าน พร้อมด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้าน

หากเป็นกรณีที่มีเหตุอื่นใดเกี่ยวกับกรรมการในคณะกรรมการที่ สอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ก็ให้ผู้คัดค้านทำคำคัดค้านถึง ตัวกรรมการผู้ถูกคัดค้าน

กรณีกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเห็นเอง ให้กรรมการผู้นั้นแจ้งประธานกรรมการ

การยื่นหนังสือคัดค้าน จะยื่นด้วยตนเองหรือจะส่งทางไปรษณีย์ตอบ รับก็ได้ แต่ต้องก่อนได้รับแจ้งคำสั่งทางปกครอง

๓.๒.๒ เมื่อประธานกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้รับหนังสือคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเหตุคัดค้านนั้น และจะต้องเป็นการประชุมในเรื่องนี้เรื่องเดียวเท่านั้น จะนำเรื่องอื่นมาพิจารณาด้วยมิได้

ในกรณีคัดค้านตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ถ้ากรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่ถูกคัดค้าน เห็นว่าตนไม่มีเหตุตามที่ถูกคัดค้าน จะทำการพิจารณาสอบสวนต่อไปก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้ ประธานกรรมการทราบ เพื่อเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเหตุคัดค้านนั้นเสียก่อน

๓.๒.๓ ในการพิจารณาคำคัดค้าน คณะกรรมการจะต้องให้โอกาส ผู้ถูกคัดค้านชี้แจงข้อเท็จจริงและตอบข้อซักถาม โดยคณะกรรมการอาจตรวจสอบข้อเท็จจริง ได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้นๆ โดยไม่ผูกพันกับคำคัดค้านหรือคำชี้แจงของผู้ถูกคัดค้าน หรือพยานหลักฐานของคู่กรณี

๓.๒.๔ เมื่อที่ประชุมมีมติเป็นประการใดแล้ว ให้ประธานกรรมการแจ้งมติที่ ประชุมให้กรรมการผู้ถูกคัดค้านและคู่กรณีทราบโดยไม่ชักช้า

อย่างไรก็ตาม การถือหลักผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเคร่งครัด อาจเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติราชการ เนื่องจากในบางครั้ง หน่วยงานราชการนั้นๆ ไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอ ดังนั้น ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและหากปล่อยให้ล่าช้าอาจเกิดความเสียหายอย่างมาก หรือไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ก็สามารถให้กรรมการที่ขาดลักษณะความเป็นกลาง พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริงไปพลางก่อนก็ได้^{๑๐} เพราะถึงอย่างไร หากต่อมาปรากฏว่ากรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่ขาดลักษณะความเป็นกลาง ได้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่เป็นกลางเสียแล้ว ก็ยังสามารถถูกฟ้องให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองได้

^{๑๐} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๑๘ บัญญัติว่า

“บทบัญญัติมาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๑๖ ไม่ให้นำมาใช้บังคับกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หากปล่อยให้ล่าช้าไปจะเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะหรือสิทธิของบุคคลจะเสียหายโดยไม่มีทางแก้ไขได้ หรือไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นปฏิบัติหน้าที่แทนผู้นั้นได้”

บทที่ ๔

การพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง

ในการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง ไม่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติของทางราชการใดที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงไว้ชัดเจนเหมือนกับการดำเนินการสอบสวนทางวินัย ดังนั้นรูปแบบและขั้นตอนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงเปิดกว้างและมีความยืดหยุ่นกว่าการสอบสวนทางวินัย แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดการดำเนินการต่างๆ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองเอาไว้ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมขั้นตอนและวิธีปฏิบัติหน้าที่กรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงให้เหมาะสม

โดยกระบวนการสอบสวนเริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้บังคับบัญชาได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วคำสั่งจะถูกส่งต่อไปให้ยังฝ่ายเลขานุการ เพื่อให้ดำเนินการประสานงานกับกรรมการคนอื่นๆ โดยปกติแล้ว เมื่อฝ่ายเลขานุการได้รับทราบคำสั่งแล้ว ก็ต้องรีบดำเนินการแจ้งคำสั่งเป็นหนังสือไปยังกรรมการคนอื่นๆ พร้อมด้วยเอกสารในเบื้องต้นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการประชุม

ในการประชุมครั้งแรก ควรจะเชิญกรรมการมาให้ครบทุกคน เนื่องจากการประชุมนัดแรกจะเป็นการพิจารณาวางแนวทางการสอบสวน ซึ่งมีการกล่าวและอธิบายถึงที่มาในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้น ตลอดจนพิจารณากำหนดประเด็นในการสอบสวน ซึ่งมีความสำคัญมาก หากในการพิจารณาสอบสวนมิได้กำหนดประเด็นเอาไว้หรือกำหนดประเด็นไว้ไม่ดี ก็จะทำให้เกิดความสับสนและยืดเยื้อยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนแต่ละครั้ง จะนำไปสู่คำถามใหม่เสมอ ดังนั้น หากกรรมการไม่ได้ทราบข้อมูลในการประชุมครั้งแรก อาจทำให้ในการประชุมครั้งต่อไป เกิดความยุ่งยากขึ้นได้

ในการทำหน้าที่พิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงนี้ คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงมีอำนาจในการแสวงหาข้อมูลต่างๆ ตลอดจนเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำเพื่อรวมเป็นพยานหลักฐานสำหรับพิสูจน์ความจริงได้ตามความเหมาะสมใน โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี^{๑๑} หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “การใช้ดุลยพินิจ”

ในหลายครั้ง คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง มักถูกเพ่งเล็งและตั้งคำถามว่า เหตุใดจึงต้องเชิญบุคคลหลายฝ่ายมาให้ถ้อยคำ แล้วบุคคลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวนอยู่จริงหรือไม่ คำถามที่ถูกตั้งขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังดำเนินการสอบสวนอยู่หรือไม่ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงในการดำเนินการสอบสวนทั้งสิ้น ดังนั้น หากคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้กำหนดไว้เป็นประเด็นสำหรับดำเนินการพิจารณาแล้ว ก็สามารถที่จะขจัดข้อสงสัยและสร้างความชัดเจนให้กับการสอบสวนได้เป็นอย่างดี

ท้ายสุดในการพิจารณาสอบสวน ควรจะมีการนัดประชุมเพื่อพิจารณาลงมติสรุปผลการสอบสวน ว่าในทางพิจารณา คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้พยานหลักฐานใดมาบ้าง พยานใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือสนับสนุนข้อเท็จจริงในส่วนใด และเมื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแล้ว ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติอย่างไร นอกจากนี้ เมื่อได้ข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นเสนออย่างไรบ้าง เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของผู้บังคับบัญชา

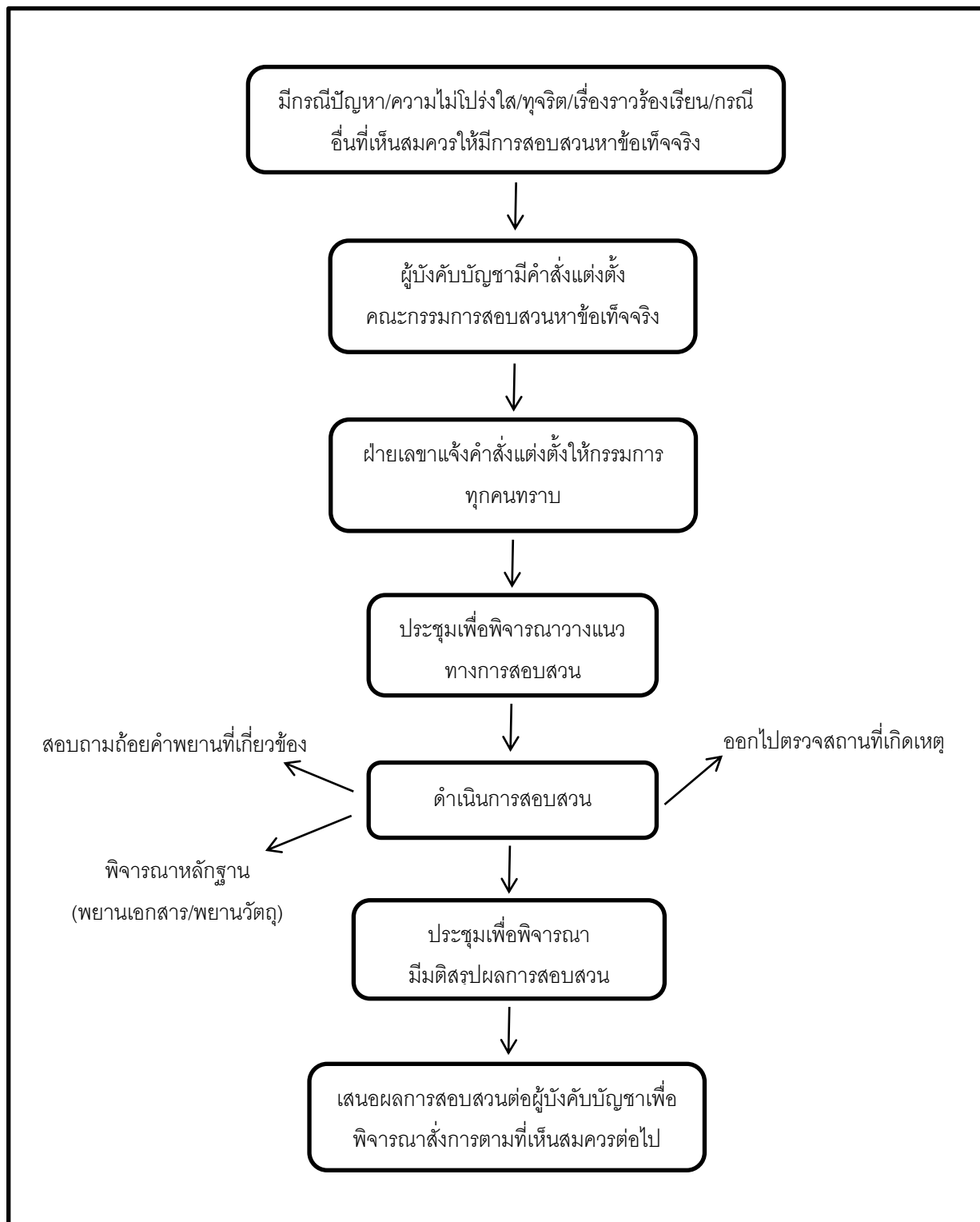
โดยภาพรวมในการพิจารณาสอบสวน ควรจะมีการประชุมอย่างน้อย ๓ ส่วน ได้แก่ การประชุมนัดแรกเพื่อพิจารณาวางแนวทางการสอบสวน การประชุมเพื่อสอบสวน (อาจเป็นการประชุมเพื่อสอบถามถ้อยคำพยานที่เกี่ยวข้อง ประชุมเพื่อพิจารณาพยานหลักฐานที่คณะกรรมการเรียกให้เข้ามาในสำนวน หรือประชุมเพื่อออกไปตรวจสอบสถานที่) และการประชุมนัดสุดท้ายเพื่อพิจารณามีมติสรุปผลการสอบสวน

^{๑๑} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า

“ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้นๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี”

ข้อสังเกต กระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการเอาไว้ว่าแต่ละขั้นตอนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งต่างจากการสอบสวนทางวินัย ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนเอาไว้อย่างชัดเจน เช่น ต้องดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาวางแผนทางการสอบสวนและแจ้งข้อกล่าวหา (สว ๒) ภายในกำหนด ๑๕ วันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้ง ฯลฯ ดังนั้น ประธานกรรมการจึงต้องกำหนดแผนการสอบสวนให้รัดกุมและรวดเร็ว

แผนภูมิแสดงกระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

๔.๑ อำนาจในการพิจารณาสอบสวน

การที่ผู้บังคับบัญชาได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ขึ้น ย่อมหมายความว่า ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายอำนาจควบคุมดูแลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่สอบสวนให้แก่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง โดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจะต้องทำหน้าที่ชี้แจงข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวน ซึ่งการจะได้ความจริง คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ดังนี้

๔.๑.๑ แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง

๔.๑.๒ รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณี หรือของพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็น ฟุ่มเฟือย หรือเพื่อประวิงเวลา

๔.๑.๓ ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

๔.๑.๔ ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำ การสอบสวน

๔.๑.๕ ออกไปตรวจสถานที่

ข้อสังเกต การใช้อำนาจเรียกพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานต่างๆ จากความครอบครองของบุคคลอื่นนอกจากคู่กรณี หากเป็นกรณีของบุคคลที่อยู่ในมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว ย่อมไม่เป็นปัญหา เพราะถือได้ว่าหนังสือแจ้งให้มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งพยานหลักฐานหรือพยานเอกสาร เป็นคำสั่งของผู้บังคับบัญชา มีสภาพบังคับในการบริหารงานตามสายบังคับบัญชา แต่หากเป็นกรณีที่เป็นบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย หรือเป็นเอกสารหรือพยานหลักฐานต่างๆ ที่อยู่กับบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย (ไม่ใช่บุคลากรของมหาวิทยาลัย) อาจทำได้ในรูปแบบของการขอความร่วมมือ เท่านั้น เพราะบุคคลเหล่านี้มิใช่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในสังกัดของมหาวิทยาลัย

๔.๒ การประชุมพิจารณา

การดำเนินการสอบสวนในรูปแบบของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จะต้องดำเนินการด้วยการประชุม ดังนั้น ในส่วนนี้จึงขอเสนอแง่มุมต่างๆ ในการประชุมพิจารณา โดยแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังนี้

๔.๒.๑ องค์ประชุม

การประชุมของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จะต้องมีการมาประชุมอย่างน้อยก็หนึ่ง จึงจะครบองค์ประชุม^{๑๒}

กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการไม่สามารถเข้าร่วมประชุมในครั้งใดได้ เนื่องจากติดภารกิจสำคัญและเร่งด่วน หรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ กรรมการที่มาประชุมจะต้องเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานกรรมการแทน โดยปกติมักจะเลือกจากผู้ที่อาวุโสมากที่สุด

๔.๒.๒ การนัดประชุม

การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรณีที่ได้แจ้งนัดประชุมให้กรรมการทราบในที่ประชุมแล้ว จะทำหนังสือแจ้งนัดเฉพาะกรรมการที่ไม่ได้มาประชุมวันดังกล่าวก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นก็ได้^{๑๓}

๔.๒.๓ การเตรียมสถานที่ประชุม

การเตรียมสถานที่ประชุม จะต้องไม่คับแคบจนเกินไป เป็นสถานที่มิดชิดเงียบ ไม่มีสิ่งกีดขวางสมาธิของพยานผู้มาให้ถ้อยคำ อาทิเช่น ภาพติดฝาผนัง และสามารถป้องกันมิให้เสียงในห้องประชุมเล็ดลอดออกไปได้ ในส่วนของการจัดที่นั่ง ควรให้

^{๑๒} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๗๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ วรรคสอง การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมอย่างน้อยก็หนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือกฎหรือคำสั่งที่จัดให้มีคณะกรรมการชุดนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น...”

^{๑๓} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๘๐ บัญญัติว่า

“การประชุมให้เป็นไปตามระเบียบการที่คณะกรรมการกำหนด

การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรรมการนั้นจะได้ทราบการบอกนัดในที่ประชุมแล้ว กรณีดังกล่าวนี้จะทำหนังสือแจ้งนัดเฉพาะกรรมการที่ไม่ได้มาประชุมก็ได้

บทบัญญัติในวรรคสองมิให้นำมาใช้บังคับในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นก็ได้

พยานผู้ให้ถ้อยคำนั่งในลักษณะเผชิญหน้าคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เพื่อให้กรรมการแต่ละคนสามารถมองเห็นกริยาท่าทาง และพฤติกรรมต่างๆ ในขณะที่ให้ถ้อยคำได้ชัดเจน ทั้งนี้ ห้องประชุมที่ดีควรจะปิดผ้าม่านให้สนิทเพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นมองลอดเข้ามาเห็นบรรยากาศในห้องประชุมและตัวพยานได้ เนื่องจาก ผู้อื่นที่พบเห็นมักจะเข้าใจว่าบุคคลที่เข้าห้องประชุมสอบสวนเป็นผู้กระทำผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำผิด

ตัวอย่างภาพห้องประชุมที่เหมาะสม

ภาพที่ ๑ ภายนอกที่มิดชิด ป้องกันมิให้บุคคลอื่นมองเห็นตลอดเข้าไปได้

ภาพที่ ๒ ภายในห้องไม่คับแคบจนเกินไป ไม่มีสิ่งรบกวนสมาธิ

๔.๒.๔ การพิจารณา

ในการประชุมเพื่อพิจารณาในนัดแรกซึ่งเป็นการพิจารณาวางแนวทางการสอบสวน กรรมการแต่ละคนควรต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นให้เข้าใจเสียก่อน ว่าเหตุแห่งการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงนั้น ผู้บังคับบัญชามีความต้องการที่จะทราบถึงข้อเท็จจริงในเรื่องใด ดังนั้น กรรมการแต่ละคนจึงควรเตรียมตัวในเบื้องต้นดังนี้

๔.๒.๔.๑ ศึกษาว่าบุคคลผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องนั้นเป็นใครบ้าง ประวัติภูมิหลังของแต่ละคนเป็นอย่างไร

๔.๒.๔.๒ ศึกษารายละเอียดและพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร เหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงใดเวลาใด สถานที่ใด สาเหตุแห่งการกระทำเป็นอย่างไร

๔.๒.๔.๓ ศึกษากฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติของทางราชการ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างไร

ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามกำหนดประเด็นร่วมกันในวันประชุม และกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นพยาน เอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะเรียกเข้ามาประกอบการสอบสวน ตลอดจนกำหนดนัดประชุมในครั้งต่อไป

วิธีการกำหนดประเด็นในการสอบสวน ควรจะพิจารณาจากเจตนาในการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ว่าผู้บังคับบัญชาต้องการทราบข้อเท็จจริงในเรื่องใด เป็นตัวกำหนดคำถาม เช่น คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง กรณี นายมดดำ ไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่ คณะกรรมการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (ก.บ.ม.) กำหนด คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงก็ควรที่จะกำหนดประเด็นว่า “นายมดดำไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่ คณะกรรมการบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (ก.บ.ม.) กำหนดไว้จริงหรือไม่ และเพราะเหตุใด” เป็นต้น

ในการประชุมพิจารณาสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงมีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ โดยทำเป็นหนังสือเชิญบุคคลต่างๆ ที่

คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริง และในกรณีที่การประชุมครั้งนั้น มีการเชิญพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำมากกว่าหนึ่งคน ต้องให้พยานเข้ามาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่ละหนึ่งคนเท่านั้น เพื่อป้องกันมิได้พยานคนอื่นได้ยินสิ่งที่พยานให้ถ้อยคำในห้องพิจารณา โดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจะต้องเป็นฝ่ายตั้งคำถาม และคอยระมัดระวังควบคุมมิให้พยานตอบเกินคำถาม หากพยานตอบเกินคำถามจะต้องตักเตือนให้หยุด บางครั้งการซักถามโดยให้พยานสาบานตนต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้พยานไม่กล้ากล่าวเท็จ

การตั้งคำถาม ควรใช้คำถามในลักษณะเปิด เพื่อให้พยานผู้ให้ถ้อยคำเล่าเหตุการณ์เป็นลำดับเรื่องราว ไม่ควรใช้คำถามนำในลักษณะที่จะต้องตามว่า “ใช่” หรือ “ไม่” เว้นแต่เป็นคำถามเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงที่ได้เล่ามาแล้วอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้ฟังเรื่องราวทั้งหมด ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของพยานผู้ให้ถ้อยคำและเหตุผลแห่งการกระทำต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยในภายหลัง

ลักษณะการพุดคุยซักถาม ควรจะสร้างบรรยากาศให้มีลักษณะแบบไม่เป็นทางการจนเกินไป และชวนให้ผู้ถูกซักถามรู้สึกสบายๆ โดยอาจเริ่มจากการสอบถามเรื่องทั่วไปก่อน เพื่อให้พยานผู้ให้ถ้อยคำไม่เกร็ง จะได้กล้าเปิดใจแสดงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ออกมา กรรมการไม่ควรกล่าวถามในลักษณะที่ข่มขู่ หรือจู่ใจพยาน เพราะนอกจากจะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบแล้ว อาจส่งผลให้ข้อเท็จจริงที่ได้มาไม่ใช่ความจริงก็ได้

โดยการบันทึกถ้อยคำของพยานจะจัดทำในแบบบันทึกการสอบสวน ซึ่งบันทึกด้วยลายมือและเมื่อบันทึกถ้อยคำพยานเสร็จแล้ว จะต้องให้พยานผู้ให้ถ้อยคำนั้นอ่านหรืออ่านให้พยานผู้ให้ถ้อยคำฟังเสียก่อน แล้วจึงจัดให้พยานผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อกำกับในแบบบันทึกการสอบสวนทุกแผ่น หากข้อความในส่วนใดมีการขาด ตก เต็ม หรือขีดฆ่า ก็ให้พยานผู้ให้ถ้อยคำนั้น ลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วย ในกรณีที่พยานผู้ให้ถ้อยคำไม่ยอมลงลายมือชื่อ ก็ให้กรรมการบันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกถ้อยคำ และให้กรรมการทุกคนลงลายมือชื่อรับรองไว้

ข้อสังเกต ในการจดบันทึกถ้อยคำพยาน หากจำเป็นต้องแก้ไขข้อความในบันทึก ห้ามมิให้ขูดลบหรือบันทึกข้อความทับ ถ้าจะต้องแก้ไขข้อความที่ได้บันทึกไว้แล้วให้ใช้

วิธีขีดฆ่าหรือตกเติมและให้ผู้ให้ถ้อยคำกับกรรมการผู้นั่งสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่งที่ขีดฆ่าหรือตกเติม และในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ (เขียนหนังสือไม่เป็นหรือมือได้รับบาดเจ็บไม่สามารถเขียนตัวอักษรได้) ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาตรา ๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม กล่าวคือ สามารถใช้แกงไตหรือลายพิมพ์นิ้วมือได้ แต่ต้องมีพยานลงลายมือชื่อได้ลงลายมือชื่อรับรองอย่างน้อย ๒ คน

ตัวอย่างแบบบันทึกการสอบสวน

บันทึกการสอบสวน

เรื่อง

สอบสวนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี

สัญชาติ.....ศาสนา.....อาชีพ.....

บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....เกี่ยวข้องกับเรื่องในฐานะ.....

สถานที่สะดวกในการติดต่อ

.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ข้าพเจ้าได้ทราบเรื่อง

(ให้เขียนย่อสรุปถึงเรื่องที่ทำให้การสอบสวนหาข้อเท็จจริงในส่วนที่พยานเกี่ยวข้องและรับทราบ)

ตาม คำสั่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่...../.....ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

และข้าพเจ้าขอให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง ดังต่อไปนี้

(ให้เขียนประวัติผู้ให้ถ้อยคำโดยย่อจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันดำรงตำแหน่งใด และมีหน้าที่อย่างไร จากนั้นเขียนบันทึกถ้อยคำของผู้ที่นำมาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวนอย่างไร และรู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่สอบสวนหรือไม่ อย่างไร และบันทึกความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ว่า เคยมีเรื่องโกรธเคืองกันหรือไม่ อย่างไร)

A large rectangular box containing 20 horizontal dotted lines, intended for writing.

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า คณะกรรมการการสอบสวนมิได้ทำหรือจัดการให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง ชูเชิญ หรือให้สัญญาเพื่อจูงใจให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำอย่างใด ๆ และข้าพเจ้ารับรองว่าการบันทึกถ้อยคำที่ถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าคณะกรรมการสอบสวน

ลงชื่อ.....ผู้ให้ถ้อยคำ
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้บันทึกถ้อยคำ
(.....)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า.....ได้ให้ถ้อยคำ
และลงลายมือชื่อต่อหน้าข้าพเจ้า

ลงชื่อ.....ประธานคณะกรรมการ
(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ
(.....)

ลงชื่อ.....กรรมการ
(.....)

ลงชื่อ.....เลขานุการ
(.....)

ในการประชุมเพื่อพิจารณาพยานหลักฐาน มักใช้ในกรณีที่ คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้เรียกพยานเอกสารหรือพยานวัตถุจากการ ครอบครองของบุคคลใดๆ โดยเมื่อคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้รับพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุแล้วเห็นว่า มีปัญหาต้องวินิจฉัยตีความหรือต้องใช้ความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะในการวิเคราะห์พยานหลักฐาน ว่าพยานหลักฐานนั้นสามารถสื่อความหมายได้ว่า อย่างไร หรือเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาอย่างไร

ในชั้นพิจารณานี้ คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงอาจเชิญพยาน ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานขึ้นดังกล่าว มาให้ข้อมูลประกอบการ พิจารณาก็ได้ เช่น เอกสารด้านการเงินและบัญชีซึ่งมีความซับซ้อนสูง คณะกรรมการอาจเชิญ เจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญ มาแปลความหมายของเอกสารให้ก็ได้ เป็นต้น เมื่อได้ความหมายแล้ว คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงก็สามารถที่จะนำไป พิจารณาประกอบกับพยานหลักฐานอื่นๆ เพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป

ในการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงบางครั้ง คณะกรรมการ สอบสวนหาข้อเท็จจริง อาจต้องออกไปพิจารณาสภาพแวดล้อมของสถานที่เกิดเหตุจริง และ ควรจะมีการบันทึกสภาพสภาพที่เกิดเหตุ หรือมีการทำแผนที่สถานที่เกิดเหตุเก็บรวบรวมไว้ใน สำนวนด้วย เพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ได้ชัดเจน ยิ่งขึ้น เช่น กรณีกระจกหน้าต่างบนอาคารซึ่งเป็นทรัพย์สินของทางราชการถูกทำลายโดยการ ขว้างหิน คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงอาจเชิญพยานมาให้ถ้อยคำได้ว่า กระจก ดังกล่าวอยู่บนอาคารใด ชั้นใด หินที่ใช้ขว้างมีขนาดเท่าใด แต่คณะกรรมการสอบสวนหา ข้อเท็จจริงอาจไม่สามารถอนุมานได้ว่า ขณะเกิดเหตุเวลากลางคืน การใช้หินขว้างไปที่ห้องจะ เป็นไปได้หรือไม่ เนื่องจากแสงไฟอาจไม่เพียงพอ หรือหากพิจารณาจากสภาพพื้นที่บริเวณนั้น แล้ว บุคคลทั่วไปไม่อาจขว้างหินให้กระจกห้องแตกได้เลย เพราะเป็นสระน้ำขวางไว้อยู่ เมื่อพิจารณาจากสถานที่เกิดเหตุประกอบถ้อยคำซึ่งพยานให้ไว้ อาจทำให้ทราบว่าพยานนั้น โกหกหรือไม่ แท้จริงแล้วเจ้าของห้องอาจทำกระจกแตกเองแล้วอ้างว่ามีผู้ไม่หวังดีขว้างหินใส่ กระจกก็เป็นได้ เป็นต้น

การประชุมเพื่อพิจารณามีมติสรุปผลการสอบสวน เป็นการประชุมนัด สุกท้ายก่อนนำเสนอข้อเท็จจริงต่อผู้บังคับบัญชา ในการพิจารณาชั้นนี้ จะเกิดขึ้นต่อเมื่อทาง

คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่าสามารถวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงให้เป็นยุติได้ โดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจะต้องพิจารณาชี้แจงนำพยานหลักฐานทุกชิ้นเฉพาะที่ได้จากการสอบสวนเท่านั้น จะนำพยานหลักฐานอื่นใด นอกความรู้ที่ประชุมคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเข้ามาร่วมพิจารณาวินิจฉัยด้วยไม่ได้ หรือที่เรียกว่า “พยานหลักฐานในสำนวน” เมื่อฟังเป็นที่ยุติแล้ว จึงร่วมกันลงมติว่า ควรจะเสนอความเห็นประกอบข้อเท็จจริงอย่างไร

๔.๒.๕ การลงมติ

ในกรณีที่กรรมการแต่ละคนมีความเห็นที่แตกต่างกัน ก็จำเป็นต้องมีการลงมติหาเสียงข้างมากวินิจฉัยเพื่อชี้ขาดไปในทางใดทางหนึ่งเพื่อให้เป็นที่ยุติ เป็นต้นว่าในการพิจารณาสอบสวนมีปัญหาว่า พยานเอกสารที่ได้มีความน่าเชื่อถือรับฟังเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาได้หรือไม่ ซึ่งกรรมการแต่ละคนจะมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด^{๑๔}

๔.๓ รายงานการประชุม

การประชุมพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงในแต่ละครั้ง เลขานุการควรจะทำเอกสารซึ่งปรากฏกระบวนการต่างๆ ที่ได้ดำเนินไปแล้วในการพิจารณาประชุมนัดนั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า “รายงานการประชุม” โดยมีสาระสำคัญ เช่น ประชุมเรื่องอะไร มีใครเข้าประชุมบ้าง และที่ประชุมได้ดำเนินการอย่างไร เชิญพยานมาให้ถ้อยคำที่ปาก มีมติเห็นควรดำเนินการอย่างไรต่อไป และจะมีการประชุมครั้งต่อไปเมื่อใด

ทั้งนี้ เนื่องจากในการสอบสวนหาข้อเท็จจริง อาจมีระยะเวลาในการดำเนินการที่ยาวนาน เมื่อถึงคราวต้องหยิบสำนวนการสอบสวนยกขึ้นพิจารณาใหม่อีกครั้ง จะได้ทราบถึงความคืบหน้าในการพิจารณาสอบสวน

^{๑๔} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๘๒ บัญญัติว่า

“การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดเรื่องใดถ้าไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบในเรื่องนั้น”

โดยในการบันทึกรายงานการประชุม ผู้บันทึกไม่จำเป็นต้องจดรายละเอียด
ถ้อยคำของบุคคลซึ่งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเชิญมา ว่ากล่าวอะไรไว้บ้าง เพราะ
จะเป็นการเยิ่นเย้อจนเกินไป เนื่องจากถ้อยคำต่างๆ จะปรากฏในบันทึกการสอบสวน ซึ่งต้อง
จดลงด้วยลายมือชื่ออยู่แล้ว

ตัวอย่าง รายงานการประชุม

รายงานการประชุมคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง
ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ ๑๙/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๓
ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๓๐ น.
ณ ห้องประชุม ๓๐๑ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี

ผู้มาประชุม

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประธาน เก่งกาจ	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รอบรู้ แม่წყံ	กรรมการ
๓. นายบัณฑิต ชอบจค	กรรมการและเลขานุการ

ผู้ไม่มาประชุม

-ไม่มี-

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๓๐ น.

การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมเพื่อพิจารณาวางแนวทางการสอบสวน กรณีผู้ช่วยศาสตราจารย์ศึกษา ยาวนาน พนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ไม่สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่ประชุม ก.บ.ม. กำหนด เมื่อคณะกรรมการฯ มาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานจึงได้เปิดการประชุมดังนี้

คณะกรรมการฯ พิจารณาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นควรกำหนดประเด็นในการสอบสวน ว่า เหตุใด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศึกษา จึงไม่สำเร็จการศึกษาภายในระยะเวลาที่ ก.บ.ม. กำหนดไว้

โดยให้เชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศึกษา ยาวนาน มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ พร้อมทั้งจัดเตรียมข้อมูลความคืบหน้าในการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ได้รับอนุมัติ

-๒-

ให้ลาศึกษาต่อ เป็นรายภาคการศึกษา และบรรดาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันแสดงถึงการดำเนินการต่างๆ ที่ผ่านมา เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ

ทั้งนี้ ให้ประชุมเพื่อสอบถามถ้อยคำพยานที่เกี่ยวข้อง ในวันอังคาร ที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เวลา ๑๓.๓๐ น. ณ ห้องประชุม ๓๐๑ ชั้น ๓ อาคารสำนักงานอธิการบดี

เลิกประชุมเวลา ๑๑.๓๐ น.

(นายบัณฑิต ชอบจต)

เลขาธิการคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

๔.๔ ปัญหาและอุปสรรค

ในการดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงมักมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติอยู่บ่อยครั้ง ผู้เขียนจึงขอเสนอปัญหาและอุปสรรคที่เคยประสบมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

๔.๔.๑ การนัดประชุม เนื่องจากการประชุมแต่ละครั้ง คณะกรรมการจะต้องมาครบองค์ประชุมเสียก่อน จึงจะเริ่มประชุมได้ ดังนั้น ในการประสานงานเพื่อกำหนดวันประชุมแต่ละครั้ง จึงต้องคำนึงถึงเวลาว่างของกรรมการแต่ละคน เนื่องจากงานด้านการสอบสวนมิใช่หน้าที่หลักของบุคคลนั้นๆ โดยปกติแล้ว ในการนัดประชุม ควรถือวันและเวลาตามที่ประธานกรรมการกำหนดเป็นหลัก เพราะบ่อยครั้งที่ไม่สามารถเชิญกรรมการมาประชุมพร้อมกันทุกคนในทุกครั้งที่มีการประชุม หากจะรอเวลาว่างของกรรมการแต่ละคน ก็จะทำให้การสอบสวนล่าช้าออกไปกว่าที่ควรจะเป็น

นอกจากนี้ จำนวนกรรมการไม่ควรจะมากจนเกินไป เนื่องจากในการนัดประชุมแต่ละครั้ง จะก่อให้เกิดความยุ่งยากในการประสานงาน เนื่องจากกรรมการแต่ละคนต่างมีภาระหน้าที่ประจำที่มากอยู่แล้ว และควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเป็นจำนวนคี่ เพื่อให้ลดปัญหาการลงคะแนนเสียงเมื่อต้องใช้วิธีการลงมติหาข้อยุติ

๔.๔.๒ คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ไม่มีความรู้ในเรื่องที่ทำการสอบสวน ไม่รู้หลักเกณฑ์ในการสอบสวนและการวางตัว ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากความไม่รู้ของกรรมการซึ่งทำหน้าที่ในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเอง จะส่งผลให้การพิจารณาสอบสวนเป็นไปโดยยากลำบาก เช่น กรณีกรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงบางคนได้ไปดำเนินการไปสอบถามพยานมาด้วยตนเองก่อน แล้วจึงเชิญพยานมาให้ถ้อยคำต่อหน้าคณะกรรมการอีกครั้ง เป็นการดำเนินการที่ส่งผลเสียต่อข้อเท็จจริงที่ได้รับ เนื่องจากพยานคนนั้นมีโอกาสตอบคำถามเป็นรอบที่สอง อาจมีการคิดพิจารณาเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์หรือพ้นจากความเกี่ยวข้องในเรื่องการกระทำผิดหรือการกระทำให้เกิดความเสียหายได้ หรือกรณีในที่ประชุมกรรมการแต่ละคนต่างถามคำถามที่ตนเองอยากรู้โดยไม่คำนึงถึงประเด็นในการพิจารณา การกระทำเช่นนี้ ทำให้การจดบันทึกรายละเอียดเป็นไปไม่ได้โดย

ยาก และอาจทำให้หลงประเด็นที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา

ดังนั้น ในการประชุมพิจารณาแนวทาง การสอบสวน ซึ่งเป็นการนัดประชุมแรกที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจะมีโอกาสได้พูดคุยกัน ประธานในที่ประชุมจะต้องกล่าวอธิบายความสำคัญของการทำหน้าที่ที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ตลอดจนการทำหน้าที่ และในการประชุมแต่ละครั้งต้องคอยควบคุมการสอบสวนให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ด้วย

๔.๔.๓ การให้ความร่วมมือของผู้ที่ถูกเชิญมาให้ถ้อยคำ มักจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร บางครั้งผู้ที่ถูกเชิญมาให้ถ้อยคำมักจะอ้างว่าติดภารกิจ หรืออ้างว่าเอกสารหลักฐานต่างๆ สูญหายไปแล้ว ทำให้การดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกิดความติดขัดและล่าช้า ซึ่งเคยมีกรณีที่ฝ่ายเลขานุการได้ส่งหนังสือเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำในฐานะพยาน แต่ปรากฏว่าผู้ที่ถูกเชิญนั้นเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เกิดความไม่พอใจ และต่อว่ากลับว่าการเชิญมาให้ถ้อยคำเป็นการกระทำที่ไม่สมควร เพราะบุคคลดังกล่าวไม่เคยเกี่ยวข้องกับการกระทำของบุคคลที่ถูกสอบสวน จนต้องมีการทำหนังสือชี้แจงหลักการและเหตุผล ตลอดจนกระบวนการสอบสวนหาข้อเท็จจริงให้ทราบว่า การสอบสวนหาข้อเท็จจริงมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริง มิใช่เพื่อมุ่งเอาผิดผู้ใดผู้หนึ่งหรือถือว่าผู้ที่ถูกเชิญมาให้ถ้อยคำนั้นได้กระทำความผิดแต่อย่างใด เรื่องเข้าใจผิดจึงยุติลง

ดังนั้น ในการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรเขียนข้อความให้ชัดเจนว่าเชิญมาให้ถ้อยคำในเรื่องใด และลงนามโดยผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่าผู้ที่จะถูกเชิญมาให้ถ้อยคำ และหากเป็นไปได้ให้โทรศัพท์ไปพูดคุยทำความเข้าใจเสียก่อน

๔.๔.๔ พยานที่ถูกเชิญมาให้ถ้อยคำ ไม่กล้าที่จะให้ถ้อยคำเนื่องจากเกรงใจผู้ที่ถูกกล่าวหาอยู่หรือเกรงว่าตนจะได้รับอันตรายเนื่องจากการให้ถ้อยคำ เพราะบางครั้งถ้อยคำต่างๆ สามารถพาดพิงไปยังผู้อื่นได้ และส่งผลให้ผู้อื่นนั้นอาจอยู่ในข่ายที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หรืออาจต้องถูกสอบสวนทางวินัยและถูกลงโทษทางวินัยในที่สุด ดังนั้น คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงจึงควรแจ้งและอธิบายให้พยานเข้าใจเสียก่อนเริ่มคำถามว่าถ้อยคำพยานนั้นจะถูกเก็บไว้เป็นความลับของทางราชการและไม่เปิดเผยชื่อของพยาน

ให้แก่บุคคลอื่นทราบ เพื่อให้พยานเกิดความมั่นใจและกล้าที่จะให้ถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา

๔.๔.๕ การเก็บและรวบรวมสำนวน ในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง กรรมการบางคนอาจจะได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการสอบสวนหลายเรื่องหลายกรณี จึงอาจทำให้เกิดความสับสนในเรื่องวันและเวลาที่มีการนัดประชุมไว้แล้วได้ ดังนั้น จึงควรทำแฟ้มสำหรับเก็บรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และง่ายต่อการตรวจสอบ โดยอาจจัดทำในรูปแบบปกที่บันทึกข้อมูลหัวข้อเรื่องที่ทำ การสอบสวน รายชื่อคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ ตลอดจนวัน เวลาและสถานที่ที่นัดประชุมไว้ ทั้งนี้ เพื่อช่วยเตือนความจำและง่ายต่อการติดตามความคืบหน้าในการสอบสวน

ตัวอย่างปกในแฟ้มสำนวน

(ปกใน)				
คำสั่งที่...../.....				
ลงวันที่.....				
เรื่อง				
รายชื่อ	ตำแหน่ง	เบอร์โทรศัพท์		
๑.		
๒.		
๓.		
๔.		
๕.		
กำหนดนัดประชุม				
ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	เวลา	สถานที่	เรื่องที่ประชุม
.....
.....
.....
.....
.....
หมายเหตุ				
.....				
.....				
.....				
.....				

บทที่ ๕

พยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน เป็นหลักการตรวจสอบโดยอาศัยเครื่องมือต่างๆ เพื่อตรวจสอบและยืนยันว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นมีอยู่จริงหรือไม่ (ปัญหาข้อเท็จจริง) ดังนั้นพยานหลักฐานที่จะนำเข้ามาในสำนวนการสอบสวน จะต้องเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น

ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของพยานหลักฐาน จำเป็นสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาสอบสวนเป็นอย่างมาก เพราะพยานแต่ละประเภทให้คุณค่าในการพิสูจน์ความจริงไม่เท่ากัน พยานบางประเภทรับฟังได้ดี แต่พยานบางประเภทอาจขาดความน่าเชื่อถือ โดยคำว่า “พยานหลักฐาน” (Evidence) หมายความว่า สิ่งใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นบุคคล เอกสาร หรือสิ่งอื่นที่สามารถใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือข้อกล่าวอ้างได้ ซึ่งเราสามารถจำแนกพยานหลักฐานเป็นประเภทได้ดังนี้

๕.๑ ประเภทของพยานหลักฐาน

๕.๑.๑ พยานบุคคล

พยานบุคคล (Witness) คือ บุคคลที่ได้รับรู้รับทราบข้อเท็จจริง ตลอดจนจรรยาบรรณของพฤติการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งลำพังตัวบุคคลนั้นไม่ใช่พยานหลักฐาน ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงที่บุคคลผู้นั้นกล่าวให้ต่อคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงต่างหากที่เป็นพยานหลักฐาน แม้จะได้บันทึกถ้อยคำไว้ในเอกสารก็ยังคงเรียกว่าเป็น “พยานบุคคล” แต่หากนำเอกสารที่บันทึกถ้อยคำพยานนั้นไปใช้ในคดีเรื่องอื่น พยานหลักฐานนั้นก็จะเรียกว่า “พยานเอกสาร” โดยพยานบุคคลสามารถแบ่งแยกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

ประจักษ์พยาน (Eyewitness) คือ ผู้ที่รู้เห็นข้อเท็จจริงใดด้วยประสาทสัมผัสต่างๆ ของตนเอง เช่น ได้เห็นด้วยตา ได้ฟังด้วยหู ได้ดมด้วยจมูก หรือได้สัมผัสด้วยมือของตนเอง ซึ่งพยานประเภทนี้ให้คุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงสูง ตัวอย่างเช่น นายแดงเห็นนายเขียวเดินเข้าไปหยิบของในโต๊ะหัวหน้า นายเขียวจึงเป็นประจักษ์พยานในเรื่องที่นายเขียวลักทรัพย์ เป็นต้น

พยานบอกเล่า (Hearsay) คือ พยานบุคคลที่ได้รับรู้ข้อเท็จจริงโดยการบอกเล่าต่อมาจากอีกทีหนึ่ง ไม่ได้รับทราบข้อเท็จจริงด้วยประสาทสัมผัสของตนเอง เป็นพยานที่ห่างไกลจากความจริง มีน้ำหนักในการรับฟังน้อยกว่าประจักษ์พยาน เนื่องจากข้อเท็จจริงที่นำมาเล่าต่ออาจเกิดการผิดเพี้ยนได้

เนื่องจากพยานบอกเล่า เป็นพยานที่มีได้เกิดจากการรับรู้ข้อเท็จจริงโดยตรง เมื่อมีการนำข้อเท็จจริงไปเล่าต่อ อาจเกิดความคลาดเคลื่อนหรือผิดเพี้ยน จึงทำให้มีความน่าเชื่อถือน้อย ดังนั้น ถ้าฟังเพียงแต่พยานบอกเล่าเพียงอย่างเดียว ไม่ควรรับฟังเป็นที่ยุติเสียทีเดียว เว้นแต่จะนำไปประกอบกับพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานชิ้นอื่นๆ

ตัวอย่างเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประจักษ์พยานและพยานบอกเล่า เช่น นายดำฟังนายแดงเล่าว่า นายแดงเห็นนายเขียวเดินเข้าไปหยิบของในโต๊ะหัวหน้า ดังนี้ จะเห็นได้ว่า นายดำไม่ใช่ผู้ที่เห็นนายเขียวเดินเข้าไปหยิบของ แต่ได้รับฟังมาจากนายแดงอีกทอดหนึ่ง นายดำจึงเป็นเพียงพยานบอกเล่า ส่วนนายแดงพบเห็นการกระทำของนายเขียวด้วยสายตาของตนเอง นายแดงจึงเป็นประจักษ์พยาน

๕.๑.๒ พยานเอกสาร

พยานเอกสาร (Document) คือ กระดาษหรือวัตถุอื่นใด อาทิเช่น ฝาผนัง ก้อนหิน ผืนผ้า ซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมาย ด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น อาจจะเป็นสัญลักษณ์ ภาพ จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ภาพถ่ายหรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น ตัวอย่างเช่น หมายเลขเครื่องยนต์และเลขตัวถัง เป็นเอกสาร^{๑๔} ข้อสำคัญ คือ มุ่งที่จะสื่อให้ทราบว่าสิ่งที่ปรากฏนั้นมีความหมายว่าอย่างไร ดังนั้น ภาพถ่ายภายในห้องเครื่องใช้และของอื่นๆ เป็นเพียงภาพจำลองของห้องเครื่องใช้เท่านั้น ไม่ได้แสดงความหมายอย่างใดๆ จึงไม่เป็นเอกสาร^{๑๖}

^{๑๔} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๔/๒๕๓๑

^{๑๖} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๐๙/๒๕๒๒

๕.๑.๓ พยานวัตถุ

พยานวัตถุ (Object) คือ สิ่งของหรือวัตถุต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ อาวุธ มีด ก้อนหิน ระเบิด เหล็กเส้น ผ้าเปื้อนเลือด ที่ใช้ทำร้ายหรือฆ่า รถยนต์ที่ใช้กระทำความผิด ขวดสุราที่ใช้ดื่มในเวลาปฏิบัติงาน เป็นต้น เป็นการพิสูจน์ประกอบข้อเท็จจริงว่ามีจริงหรือไม่ สอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่นหรือไม่ เช่น นายตำรวจนายแดงด้วย อาวุธมีด ดังนี้ อาวุธมีดเป็นพยานวัตถุ มีคุณค่าในการพิสูจน์ว่ามีเครื่องมือในการใช้ฆ่าจริง และสอดคล้องกับถ้อยคำของพยานว่า เห็นนายแดงถูกนายดำแทง ปรากฏตามบาดแผลที่เกิดขึ้นเกิดจากอาวุธประเภทมีดไม่ใช่เหล็กแหลม เป็นต้น

๕.๑.๔ พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness)

พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness) เป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง แต่มาให้ข้อมูลในลักษณะการแสดงความคิดเห็นในด้านที่ตนมีความรู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง โดยเฉพาะซึ่งคนธรรมดาไม่อาจตัดสินใจได้โดยใช้ความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันตามปกติ เพราะประเด็นนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือวิทยาการเฉพาะแขนง ซึ่งจะตัดสินใจได้ก็แต่เฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญ พยานประเภทนี้จึงมิใช่การให้ถ้อยคำเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกิดจากการประสบพบเห็นด้วยตนเอง อย่างเช่นพยานบุคคล

ตัวอย่างเช่น แพทย์ซึ่งตรวจบาดแผลของผู้เสียหาย เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ความเห็นว่าเป็นบาดแผลเกิดจากอะไรตามหลักวิชาการ มิใช่ให้ถ้อยคำว่ายืนยันว่าในวันเกิดเหตุตนได้เห็นผู้เสียหายถูกทำร้ายอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ คือ ต้องการความคิดเห็นตามหลักวิชาการด้านนั้นๆ เป็นเห็นผลประกอบการรับฟังพยานหลักฐานอื่นๆ ดังนั้นพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ความคิดเห็นเหล่านี้ ไม่ผูกพันผู้พิจารณาที่จะต้องวินิจฉัยตามความเห็นดังกล่าว เพราะถ้ายอมรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้แล้ว ก็จะกลายเป็นการเอาความเห็นของบุคคลอื่นมาใช้ในการวินิจฉัยแทน ถือว่าเป็นการยอมให้บุคคลอื่นมาทำหน้าที่แทนผู้พิจารณา

๕.๒ หลักในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานต่างๆ

การชั่งน้ำหนักพยาน คือ การนำพยานหลักฐานทุกประเภทที่ผ่านการสอบสวน โดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ มาประมวลผลแล้ววินิจฉัยสรุปข้อเท็จจริงให้เป็นยุติ

ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้น จะต้องพิจารณาถึงพยานหลักฐานทุกประเภทที่มีอยู่ในสำนวน ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ซึ่งพยานแต่ละประเภทมีหลักในการพิจารณาชั่งน้ำหนักต่างกัน อธิบายได้ดังนี้

๕.๒.๑ พยานบุคคล หรือที่เรียกว่า การชั่งน้ำหนักคำพยาน ความสำคัญอยู่ที่ความน่าเชื่อถือของถ้อยคำนั้น เพราะเมื่อคนเรากล่าวคำกล่าวยืนยันข้อเท็จจริงใดออกมา ยังไม่มีเครื่องมือใดๆ ที่จะสามารถวัดความถูกต้องของคำกล่าวนั้นได้ และเช่นเดียวกัน ก็ไม่มีผู้เชี่ยวชาญใดๆ ที่จะมาช่วยวัดความถูกต้องของคำกล่าวนั้นได้

การสาบานเป็นเพียงการเรียกจิตสำนึกของผู้สาบานให้กล่าวความจริงเท่านั้น แต่ก็ไม่มีความสำคัญใดๆ ที่จะถือได้ว่าคำกล่าวนั้นเป็นจริงเสมอไป ดังนั้น การพิจารณาความน่าเชื่อถือของการให้ถ้อยคำ จึงขึ้นอยู่กับกระบวนการรับรู้และถ่ายทอดสิ่งที่เขาพบเห็นมา หากถ้อยคำใดมีข้อสงสัย หรือมีพิรุธ เช่น พยานกล่าวว่าเห็นคนร้ายชัด แต่พยานสายตาไม่ดี ถ้อยคำพยานดังกล่าวก็จะมีปัญหาเรื่องน้ำหนัก ดังนั้น ในการชั่งน้ำหนักถ้อยคำของพยาน จึงควรพิจารณาจากสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

๕.๒.๑.๑ การรับรู้ กล่าวคือ การรับรู้โดยประสาททั้งห้าของมนุษย์ เป็นการพิจารณาว่าเข้าได้รู้ ได้ยิน ได้เห็น ข้อเท็จจริงมาด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร โดยพิจารณาจากสภาพร่างกายของผู้ให้ถ้อยคำว่ามีความสมบูรณ์ทางอวัยวะที่สื่อการรับรู้หรือไม่ สภาพจิตใจของพยานว่าอยู่ในสภาวะตื่นตระหนกหรือไม่ และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการรับรู้ของพยาน เช่น สภาพแสง หากเป็นเวลากลางวัน ย่อมเห็นภาพได้ชัดเจนกว่าเวลากลางคืน หรือเสียงที่ได้ยินอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เงียบหรืออยู่ในที่อึกทึกหรือไม่อย่างไร

๕.๒.๑.๒ การจดจำของพยาน พยานมีความสามารถในการจดจำเหตุการณ์ต่างๆ ที่ตนได้ประสบมาน้อยเพียงใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ สภาพของ

สติปัญญา โดยพิจารณาจากระดับความฉลาด อายุหากเป็นเด็กก็จะมีควมจำดีกว่าคนชรา สภาพของเหตุการณ์ เป็นเรื่องทั่วไปที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หรือเป็นเรื่องประทับใจหรือน่าจดจำ เช่น อุบัติเหตุเสียชีวิต รถชน เสี่ยงปีนลั่น เพราะโอกาสที่พยานจะลืมเหตุการณ์ในกรณีที่เป็นเรื่องน่าประทับใจหรือน่าจดจำจะเป็นไปได้ยากกว่าเหตุการณ์ธรรมดา ตลอดจนความเมื่อนานของระยะเวลา นับแต่เกิดเหตุการณ์จนถึงขณะที่พยานกล่าวให้ถ้อยคำ

๕.๒.๑.๓ ความสามารถในการถ่ายทอด คือ ลักษณะที่พยานเล่าเรื่องต่างๆ ว่าสามารถเล่าได้แจ่มแจ้งชัดเจน หรือคลุมเครือไม่รู้เรื่อง หรือเล่าเรื่องปะติดปะต่อฟังแล้วเข้าใจเป็นเรื่องราว

๕.๒.๑.๔ อคติ กล่าวคือ พยานที่ให้ถ้อยคำนั้นมีความเป็นกลางเพียงใด สุจริตหรือไม่ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวอันจะส่งผลให้การให้ถ้อยคำบิดเบือนหรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือไม่ เช่น ความรัก ความโกรธ การมีส่วนได้เสียในผลของการพิจารณา พยานมีความสัมพันธ์กับผู้ที่สามารถได้รับผลกระทบจากการพิจารณาหรือไม่ เป็นต้น

๕.๒.๒ พยานเอกสาร การชั่งน้ำหนักพยานเอกสารมีปัญหาที่ต้องพึงระวังอยู่ ๒ ประการ คือ พยานเอกสารนั้นมีความถูกต้องแท้จริงหรือไม่ และข้อความในเอกสารน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๒.๑ เอกสารมหาชน หมายถึง เอกสารที่เจ้าพนักงานของรัฐทำขึ้นตามหน้าที่เพื่อเป็นหลักฐานและประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบได้ เช่น ทะเบียนบ้าน ทะเบียนสมรส เป็นต้น เอกสารเหล่านี้เป็นเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ หากมีการโต้แย้งถึงความไม่ถูกต้อง ผู้นั้นก็ควรจะต้องหาพยานหลักฐานมาหักล้างน้ำหนักด้วยตนเอง

๕.๒.๒.๒ เอกสารที่บันทึกเหตุการณ์หรือข้อความของบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะทำโดยราชการหรือเอกชน เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่า รายงานต่างๆ ที่ทำในราชการหรือในหน่วยงานเอกชน บันทึกประจำวัน ไดอารี่ เป็นต้น เอกสารดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือน้อยเพราะมีลักษณะเป็นการบันทึกคำบอกเล่า ดังนั้น จึงควรรับฟังประกอบกับพยานหลักฐานอื่นๆ อีก

๕.๒.๓ พยานวัตถุ พยานประเภทนี้ส่วนใหญ่จะโยงไปถึงถ้อยคำของพยานที่มีการให้ไว้ เช่น ปากกาด้ามสีแดงของนายจัตวาที่ถูกขโมยไป ปากกาด้ามสีแดงของนายจัตวา เป็นพยานวัตถุที่ยืนยันสอดคล้องกับถ้อยคำของพยานที่ยืนยันว่าเห็นนายเอกหยิบไปจากโต๊ะ หากพยานให้ถ้อยคำว่าเห็นปากกาด้ามสีเขียวของนายจัตวาถูกขโมยไป แท้จริงแล้วนายจัตวามีปากกาด้ามสีแดงด้ามเดียว แสดงว่า ถ้อยคำพยานกับวัตถุพยานไม่มีความเชื่อมโยงกัน จึงขาดความน่าเชื่อถือ เป็นต้น

บทที่ ๖

การเขียนรายงานการสอบสวน

รายงานผลการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง โดยคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ต้องกล่าวรายละเอียดของการสอบสวนต่างๆ ที่ได้ดำเนินการมา พร้อมทั้งควรเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาสั่งการของผู้บังคับบัญชาด้วย

ทั้งนี้ ในรายงานผลการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ควรจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบสวน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลข้ออ้างอิงประกอบพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนเสนอเนื้อหาของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบ โดยรายงานผลการสอบสวนแม้จะยังมีได้มีการกำหนดรูปแบบไว้ชัดเจน แต่ละบุคคลอาจมีลีลาและสำนวนในการเขียนรายงานไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษา ความสามารถในการเรียบเรียงข้อเท็จจริงให้เป็นลำดับ และความถนัดในการเสนอรูปแบบของรายงานว่าเห็นสมควรเสนอเนื้อหาในแง่มุมใด แต่อย่างน้อยในการนำเสนอรายงานการสอบสวน ผู้เขียนควรมีบรรยายให้มีเนื้อหาและสาระสำคัญครบถ้วนตามประเด็นดังต่อไปนี้

๖.๑ ที่มาของคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เป็นเนื้อหาส่วนแรกที่จะต้องมี โดยจะต้องกล่าวถึงความเป็นมาก่อนที่จะมีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้อ่านรายงานทราบเรื่องราวก่อนหน้านั้นว่าเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง

“มูลกรณีเรื่องนี้ปรากฏขึ้นเนื่องจากคณะกรรมการประจำคณะ ได้พิจารณาระงับผลการส่งเกรดแก่ I ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ ในรายวิชาหลัก ฟิสิกส์ชั้นพื้นฐานที่ส่งเกรดแก่ I โดยให้ผลการเรียนเป็น F ทั้งหมด จำนวน ๒๔ คน”

๖.๒ พยานหลักฐานต่างๆ ที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้รวบรวมไว้จากการสอบสวน ซึ่งได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ ของพยานหลักฐานนั้น อีกทั้งควรกล่าวด้วยว่าพยานหลักฐานดังกล่าวสนับสนุนข้อเท็จจริงใด ประเด็นใด

ตัวอย่าง

“พยานเอกสาร มีดังนี้

(๑) บันทึกข้อความ ที่ ศบ ๐๕๒๓.๑.๙.๕/๑๒๓๔ ลงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๔ เรื่อง ขอรื้อหรือเรื่องการส่งเกรดแก้ไข (I) ภาคเรียนที่ ๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔

(๒) คำสั่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ ๑๒๔๕/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๓ เรื่อง มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ”

“พยานบุคคล มีดังนี้

นายหนักแน่น เพียงพอ พนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สังกัดคณะวิศวกรรมศาสตร์ ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนเป็นผู้ส่งรายชื่อและผลการเรียนของนักศึกษาให้แก่ส่วนกลาง โดยได้นำส่งตามคำสั่งของผู้อำนวยการทุกประการ ส่วนคำสั่งดังกล่าวจะถูกต้องตามประกาศของทางมหาวิทยาลัยหรือไม่นั้น ตนไม่ทราบ เพราะตนเพิ่งเข้ามาทำงานได้เพียง ๓ วันเท่านั้น ”

“พยานวัตถุ มีดังนี้

(๑) มีดปลอกผลไม้ที่ใช้เป็นอาวุธทำร้ายนายเชียว ซึ่งปรากฏรอยนิ้วมือของนายดำเปื้อนเลือดอยู่ จำนวน ๑ ด้าม

(๒) แหวนรุ่นสลักชื่อนายดำ ซึ่งตกอยู่ในที่เกิดเหตุ จำนวน ๑ วง”

๖.๓ ข้อเท็จจริงที่รับฟังจากการสอบสวนเป็นอย่างใด ควรกล่าวให้ครบถ้วนว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และเมื่อใด หากบรรยายลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา จะทำให้อ่านแล้วเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

“ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาสอบสวน ฟังเป็นยุติว่า เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๓ เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ระหว่างที่นายเชียวกำลังรับประทานอาหาร นายดำได้เดินตรงเข้ามาหาพูดคุยกับนายเชียว หลังจากนั้นนายเชียวได้ลุกขึ้นยืนโต้เถียงกับนายดำจนชาวบ้านบริเวณดังกล่าวจำนวน ๓ คนได้เดินเข้ามาห้าม หลังจากนั้น ก็เกิดเหตุชุลมุนต่อสู้กันขึ้น หลังจากเหตุชุลมุนสงบลง นายดำได้วิ่งหนีไป”

๖.๔ ประเด็นปัญหาที่คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงกำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย

ตัวอย่าง

“จากข้อเท็จจริงข้างต้น มีประเด็นปัญหาต้องวินิจฉัย คือ เหตุใดสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการจึงได้รับผลการเรียนล่าช้า”

๖.๕ วินิจฉัยให้เหตุผลประกอบ ว่าเหตุใดคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้น และคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร หากมีการกระทำผิดขึ้น เป็นการกระทำผิดกฎหมายระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องใด

ตัวอย่าง

“ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาได้ความว่า มีดปลอกผลไม้ซึ่งตกอยู่บนพื้นดิน บริเวณที่เกิดเหตุ มีรอยนิ้วมือเปื้อนเลือด ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ส่งพิสูจน์ลายนิ้วมือแล้ว ปรากฏว่าเป็นของนายดำ ประกอบกับนางสาวขาว และนายทอง ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าไปห้ามเหตุวิวาท ได้ให้ถ้อยคำสอดคล้องตรงกันว่า นายดำได้หยิบมีดปลอกผลไม้บนโต๊ะอาหารแล้วแทงเข้าที่บริเวณลำตัวของนายเขียว จึงเชื่อว่า นายดำเป็นคนใช้มีดปลอกผลไม้แทงนายเขียว”

ข้อสังเกต รายงานผลการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ควรดำเนินการปกปิด เป็นความลับ เนื่องจากปรากฏรายละเอียดของพยานบุคคล ตลอดจนถ้อยคำที่ได้ให้ไว้ต่อ คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงในการสอบสวน ซึ่งอาจพาดพิงหรือเสี่ยงต่อการกล่าวโทษบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงเอกสารต่างๆ ของทางราชการซึ่งควรรักษาไว้เป็นความลับ

อนึ่ง เมื่อคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงมีมติเห็นควรประชุมเพื่อ พิจารณาลงมติสรุปผลการสอบสวน และเขียนรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้บังคับบัญชาแล้ว ก็ถือว่าการสอบสวนได้เสร็จสิ้นลง หน้าที่ต่างๆ ของคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงก็ยุติ ตามไปด้วย เว้นแต่ ผู้บังคับบัญชาจะเห็นควรให้คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงดังกล่าว พิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในประเด็นที่เห็นสมควร

ตัวอย่างรายงานผลการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองการเจ้าหน้าที่ งานวินัยและนิติการ โทร. ๓๒๓๓

ที่ ศธ ๐๕๒๓.๑.๓/๕/

วันที่ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง รายงานผลการสอบสวนหาข้อเท็จจริง

เรียน อธิการบดี

ตามคำสั่งมหาวิทยาลัย ที่ ๑๒๓๔๕/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๕ ได้แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง กรณี คณะกรรมการประจำคณะ ได้พิจารณาาระงับผลการส่งเกรดแก่ I ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ ในรายวิชาหลัก ฟิสิกส์ชั้นพื้นฐาน ที่ส่งเกรดแก่ I โดยให้ผลการเรียนเป็น F ทั้งหมด จำนวน ๒๔ คน นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้ดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับ ข้อเท็จจริงดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอเสนอรายงาน ดังนี้

๑. มูลกรณีเรื่องนี้ปรากฏขึ้นเนื่องจากคณะกรรมการประจำคณะ ได้พิจารณา าระงับผลการส่งเกรดแก่ I ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ ในรายวิชาหลักฟิสิกส์ชั้นพื้นฐาน ที่ส่งเกรดแก่ I โดยให้ผลการเรียนเป็น F ทั้งหมด จำนวน ๒๔ คน

๒. คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้รวบรวมพยานเอกสาร พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว และสรุปความเห็นของทางคณะกรรมการสอบสวนหา ข้อเท็จจริง ไว้ดังนี้

ก. พยานเอกสาร

(๑) บันทึกข้อความ ที่ ศธ ๐๕๒๓.๑.๙.๕/๑๒๓๔ ลงวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๔ เรื่อง ขอรื้อหรือเรื่องการส่งเกรดแก้ไข (I) ภาคเรียนที่ ๑ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔ (เอกสารหมายเลข ๑)

(๒) คำสั่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ ๑๒๓๔๕/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง (เอกสารหมายเลข ๒)

(๓) สำเนาข้อบังคับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อ ๑๓.๓ (เอกสารหมายเลข ๓)

(๔) ปฏิทินวิชาการในภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๔ (เอกสารหมายเลข ๔)

(๕) มติที่ประชุมของมหาวิทยาลัย ที่กำหนดแนวปฏิบัติในการแก้ I ต้องทำภายใน ๑๕ วัน (เอกสารหมายเลข ๕)

(๖) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำ ของอาจารย์ ดร.เพียงพอ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๖)

(๗) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำของ นายสำคัญ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๗)

(๘) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำของ นายภาระ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๘)

(๙) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำของ นายนำโชค ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๙)

(๑๐) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำของ นายกำไร ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๑๐)

(๑๑) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำของ นายคารม ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๑๑)

(๑๒) บันทึกการสอบสวนการมาให้ถ้อยคำของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ (เอกสารหมายเลข ๑๒)

ข.พยานบุคคล

(๑) อาจารย์ ดร.เพียงพอ ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและวิจัย โดยเป็นผู้เสนอเรื่องการส่งแก้เกรดดังกล่าวให้ทางมหาวิทยาลัยทราบจริง

ซึ่งแต่เดิม อาจารย์ประจักษ์ เป็นผู้สอนรายวิชาฟิสิกส์ชั้นพื้นฐาน ได้ให้ผลการเรียนแก่นักศึกษาเป็น F จำนวนมาก และได้มีการพูดคุยถึงสาเหตุที่เกรด F มีจำนวนมาก โดยผู้บังคับบัญชา เคยเรียกมาชี้แจงแล้ว ซึ่งช่วงหลังจำนวนนักศึกษาที่ได้ F ก็ลดลง แต่ยังคงถือว่ามีจำนวนมากอยู่ ซึ่งในการประชุมของคณะกรรมการประจำคณะ ก็ได้เรียกอาจารย์ที่มีปัญหาในการให้เกรดมาชี้แจง แต่วันดังกล่าว อ.ประจักษ์ ไม่ได้มาชี้แจงเนื่องจากไม่อยู่

ในเรื่องการส่งเกรดแก้ | นั้น ทางคณะ ได้มีนโยบายให้อาจารย์ผู้สอนส่งเกรดแก้ | แตกต่างจากระเบียบปกติของมหาวิทยาลัย โดยให้ส่งแก้ | ภายใน ๑๕ วัน ซึ่งจะมีการแจ้งให้อาจารย์ทราบ

ในเรื่องของการเดินทางไปราชการจำนวนหลายครั้งของอาจารย์ประจักษ์ ได้มีการอนุมัติให้เดินทางจริง

อาจารย์ประจักษ์ ย้ายมาทำงานที่มหาวิทยาลัย ประมาณ ๒ ปีแล้ว ที่ผ่านมานั้น อาจารย์ประจักษ์ จะแจกเกรด F ทันที เพิ่งจะมีการแจกเกรด | ก่อน ก็ตอนที่ตนได้เสนอเรื่องขึ้นมา

(๒) นายสำคัญ (นักศึกษา) ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนเป็นนักศึกษาที่สอบผ่านรายวิชาดังกล่าว ลักษณะการเรียนการสอนจะเป็น slide ภาษาอังกฤษ

แม้จะมีค่าแปลให้ แต่ไม่มีคำอธิบายในเรื่องสูตร และเวลาสอน อาจารย์ประจำ ไม่ค่อยเขียนกระดานเท่าใด และสอนเร็ว จดไม่ทัน

ส่วนข้อสอบนั้น ออกจากตัวอย่างที่เรียนในห้องจริง โดยส่วนตัวตนคิดว่ายังค่อนข้างยาก การบ้านที่ได้รับก็เป็นโจทย์ภาษาอังกฤษทั้งหมด แต่ตนก็ส่งงานทุกครั้ง

อาจารย์ประจำ ได้ประกาศคะแนนเก็บต่างๆ คะแนนจิตพิสัย คะแนนกลางภาคให้นักศึกษาทราบ แต่ส่วนใหญ่ก็ได้กันไม่มาก

ไม่เคยมีการเรียนการสอนแบบรวดเร็วเข้าถึงเย็น แต่เป็นการเรียนตามตาราง หากไม่ทันก็จะนัดสอนนอกตาราง

ที่ผ่านมา อาจารย์ประจำ ไม่ได้เดินทางไปราชการไปราชการบ่อยผิดปกติ หากเทียบกับอาจารย์คนอื่น

ในความเห็นส่วนตัว ตนเห็นว่าข้อสอบยังยากอยู่ แม้จะออกตามตัวอย่างในห้องเรียนก็ตาม

ก่อนเริ่มการเรียน อาจารย์ประจำ ได้แจ้งเกณฑ์การให้คะแนนให้ตนทราบในการสอน อาจารย์ประจำ ไม่เคยสอบถามว่าที่เรียนผ่านมา นักศึกษาเข้าใจหรือไม่ ลักษณะของข้อสอบเป็นข้อสอบเขียนและให้คำนวณ

(๓) นายภาระ (นักศึกษา) ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนเป็นนักศึกษาชั้นปี ๔ เคยสอบตกวิชานี้มาแล้ว ในการเรียนการสอนวิชานี้ มักจะมีการนัดเรียนนอกตาราง เพิ่มทุกอาทิตย์ โดยในการเรียนแต่ละครั้ง จะเสียเวลาเซตอุปกรณ์คอมพิวเตอร์กว่าครึ่งชั่วโมง

การนัดเรียนนอกเวลาจะนัดในห้องเรียนล่วงหน้า ไม่มีการโทรศัพท์มาบอกนอกห้องเรียน

มีการให้การบ้านจำนวน ๒๕ ข้อ ซึ่งตนก็ส่งตามกำหนดเวลา และไม่เคยค้างส่งงานใดๆ

ตนไม่เข้าใจเนื้อหาที่สอน เพราะ Powerpoint ที่ใช้สอน จะเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด บางครั้งเมื่ออ่านภาษาอังกฤษหมดแล้ว จึงจะแปลเป็นไทยให้บ้าง ทำให้ตนไม่ทันและไม่เข้าใจ

เอกสารที่ใช้ประกอบการเรียนนั้น ตนจะได้เป็นภาษาอังกฤษ เอาไว้จด แต่อาจารย์ก็ไม่ได้อธิบายที่ไปที่มาในแต่ละสูตร เคยมีนักศึกษาถามเพราะไม่เข้าใจ แต่อาจารย์ก็ไม่ได้อธิบาย

ลักษณะการสอนจะเป็นแบบ One way teaching โดยให้จดอย่างเดียว ไม่ค่อยมีโอกาสถาม

(๔) นายนาโชค (นักศึกษา) ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนเป็นนักศึกษาที่สอบไม่ผ่านรายวิชานี้ โดยการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าวเป็นภาษาอังกฤษล้วน การบ้านก็เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งตนไม่ถนัดภาษาอังกฤษ

ในการเรียนนั้น อาจารย์ประจำ มักจะนัดเรียนเพิ่มนอกตาราง เนื่องจากสอนไม่ทัน บางครั้งเสียเวลาเช็คชื่อนักศึกษาว่าครึ่งชั่วโมง เพราะเช็คไปคุยไป

เรื่องของการเช็คอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ก่อนการเรียนนั้น อาจารย์ประจำ จะใช้เวลาในการเตรียมกว่าครึ่งชั่วโมง ทำให้เสียเวลาเรียน เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เรียนไม่ทัน

การนัดเรียนนอกเวลานั้น อาจารย์ประจำ จะนัดล่วงหน้า ไม่มีการโทรศัพท์มาแจ้ง

อาจารย์ประจำไม่เคยแนะนำให้ตนเข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุดซึ่งมีเนื้อหาเป็นภาษาไทย (หนังสือของจุฬาฯ)

คะแนนเก็บที่ผ่านมา ตนได้มากพอสมควร แต่คิดว่าที่สอบไม่ผ่านเป็นเพราะทำข้อสอบไม่ได้ ไม่ใช่เป็นเพราะคะแนนเก็บน้อย

เมื่อมีคนถามเพราะไม่เข้าใจ อาจารย์ประจำ ไม่อธิบาย แต่ให้นักศึกษาไปศึกษามาเอง อาจารย์ประจำ เคยเรียกนักศึกษาให้มาสอบซ่อม ตอนปิดเทอม หลังจากที่ตนสอบเสร็จและเดินทางกลับบ้านไปแล้ว โดยข้อสอบนั้นอาจารย์ประจำ ใช้ข้อสอบใหม่ โดยให้นักศึกษาที่สอบไม่ผ่านทั้งหมดกลับมาสอบซ่อม

(๕) นายกำไร (นักศึกษา) ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนสอบรายวิชาฟิสิกส์ชั้นพื้นฐานไม่ผ่าน และเคยเรียนกับอาจารย์ประจำ มาแล้ว แต่สอบไม่ผ่านซึ่งตลอดเวลาเรียนที่ผ่านมา ตนจะส่งงานให้อาจารย์ประจำ เลย และเข้าเรียนเสมอและมีคะแนนเก็บ ๓๕ คะแนน ตนขอยืนยันว่าตนไม่เคยค้างส่งงานใดๆ เลย และเข้าเรียนเสมอ

อาจารย์ประจำ เคยไปราชการต่างประเทศอยู่ช่วงหนึ่ง ทำให้มีการนัดเรียนเพิ่มนอกตารางเวลาปกติ วิธีการสอนจะเป็นการฉายสไลด์ แต่ไม่มีการอธิบายถึงวิธีการคิดสูตรต่างๆ

หากเลือกได้ ตนประสงค์จะเรียนในเวลาตามตารางปกติ ปัญหาในการเรียนของตน คือ การถ่ายทอดความรู้ของอาจารย์ประจำ มักจะใช้ศัพท์สูง ค่อนข้างเข้าใจยาก ทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง

เคยมีคำถามให้ตนตอบว่า มีผมบนหัวกี่เส้น น้ำบนโลกมีกี่หยด ซึ่งน่าจะเป็นการฝึกให้นักศึกษาอธิบายวิธีคิด

(๖) นายคารม (นักศึกษา) ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนเป็นนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช เรียนรายวิชาฟิสิกส์ชั้นพื้นฐานเป็นครั้งแรกและสอบไล่ไม่ผ่าน

การเรียนวิชาดังกล่าวนั้น ตนเข้าเรียน lecture เป็นบางครั้ง แต่เข้า lab ทุกครั้ง เหตุที่ไม่เข้าเรียนก็เพราะว่าไม่รู้ว่ามีมีการนัดเรียนเพิ่มนอกตาราง ซึ่งส่วนใหญ่จะให้มาเรียนในวันเสาร์ ๙.๐๐ น.

ในเรื่องของงานนั้น ตนส่งอาจารย์ตลอด แต่ไม่ได้ส่ง lab อยู่ครั้งหนึ่งซึ่งอาจารย์ประจำ แฉงในภายหลังว่าไม่ต้องส่งแล้ว

เหตุที่ตนคิดว่าสอบตกวิชานี้ เพราะตนมีพื้นฐานภาษาอังกฤษไม่แน่น พอมาเจอ การเรียนที่มีแต่ภาษาอังกฤษ ก็เลยไม่รู้เรื่อง และอาจารย์ก็ไม่บอกที่มาที่ไป เมื่อมีคนถาม อาจารย์ก็ไม่อธิบาย

เอกสารประกอบการเรียนจะเป็นเอกสาร Powerpoint คิดว่าเขียนโดยอาจารย์ ประจำ แต่มีหนังสือวิชาฟิสิกส์ของจุฬาฯ อยู่ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ ได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตนเป็นอาจารย์ สอนรายวิชาฟิสิกส์ขั้นพื้นฐาน โดยมีการเตรียมการสอนเป็นสไลด์อยู่ ๒ แบบ ส่วนที่แจกให้นักศึกษาจะเป็นภาษาอังกฤษ อีกแบบหนึ่งจะมีคำแปลภาษาไทยไว้ให้ โดยการ สอนจะมีเวลาสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง ซึ่งตนคิดว่าไม่เพียงพอเพราะนักศึกษามีพื้นฐานน้อย จึงต้องมีการสอนเสริม โดยส่วนมากจะนัดในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เพิ่มจากที่ทาง มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ เพื่อเพิ่มพื้นฐานฟิสิกส์

การออกข้อสอบจะมีการทดสอบ แต่นักศึกษาจะทำไม่ได้กัน ทั้งๆ ที่ใน ห้องเรียน ตนก็ได้สอนเรื่องดังกล่าวแล้ว ในการพิจารณาคะแนนวัดผล ตนแบ่งการเก็บคะแนน ไว้เป็น ๓๒:๖๘ ซึ่ง ๓๒ แรกนี้จะเป็นคะแนน LAB และเป็นคะแนนเก็บ ซึ่งตนก็ช่วยเหลือ นักศึกษาให้มีคะแนนเก็บมาโดยตลอด แต่ที่นักศึกษากลับทำคะแนนในส่วนของการสอบทฤษฎี ไม่ได้ และสอบไม่ผ่านเพราะเหตุนี้

เหตุผลที่ทำเป็นภาษาอังกฤษเป็นหลัก เพราะตนต้องการให้นักศึกษาได้คำศัพท์ ภาษาอังกฤษ เพื่อประโยชน์ในการอ่านหนังสือต่อไป และอีกเหตุผลก็เพื่อให้นักศึกษาที่เข้าเรียน จะได้คำแปลจากการสอนในห้องเรียนด้วย ทั้งนี้ การออกข้อสอบก็จะออกจากสไลด์ที่ตนได้ สอนในห้องเรียน

ประเด็นเรื่องการให้ผลการเรียน | เนื่องจากปีดังกล่าว มีนักศึกษาสอบไม่ผ่าน และตนก็ได้ให้โอกาส โดยให้นักศึกษาที่สอบไม่ผ่านมาสอบซ่อม โดยใช้ข้อสอบเดิม แต่ก็ยังไม่ ผ่านกัน

ประเด็นของการส่งแก้เกรด | เป็น F ในวันเดียวกันนั้น ตนได้ส่งเกรด I ไปแล้ว แต่หลังจากนั้นนักศึกษามาทำการสอบซ่อมแล้วไม่ผ่าน ตนจึงประสงค์จะแก้เกรดเป็น F ได้

ปรึกษาทางฝ่ายวิชาการแล้ว ได้รับคำแนะนำให้ทำบันทึกข้อความ ๒ ฉบับ โดยเป็นการแจ้งการให้ผลการเรียน 1 ก่อนหนึ่งฉบับ และอีกฉบับให้ทำเป็นเรื่องแก้ผลการเรียนเป็น F ซึ่งตนก็ได้ปฏิบัติตาม แต่ได้ลงเลขหนังสือและวันเดือนปี เป็นอันเดียวกัน

ในเรื่องของการชี้แจงต่อคณะกรรมการประจำคณะ นั้น ทางคณะกรรมการฯ เคยเชิญตนให้มาชี้แจง เรื่องการให้ผลการเรียนจริง แต่ตนติดภารกิจที่กรุงเทพฯ จึงไม่สามารถเดินทางมาให้ข้อมูลได้ และหลังจากนั้นก็ไม่มีเชิญให้ตนมาชี้แจงอีก

ประเด็นเรื่องของการให้โอกาสนักศึกษาสอบถามข้อสงสัย ตนขอให้ถ้อยคำว่า ตนเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถซักถามได้เสมอ และเคยให้โจทย์นักศึกษาให้นั่งคิดและมาเฉลยให้ฟัง แต่ก็ไม่มีใครถาม และก็เคยมีนักศึกษาเข้ามาถามตนบ้าง

ในการสอน เมื่อเริ่มเรียน ตนมิได้เสียเวลาเตรียมอุปกรณ์ แต่ได้เริ่มการสอนทันที เนื่องจากมีเวลาน้อย

ตนคิดว่าสาเหตุหนึ่งของการทำข้อสอบไม่ได้ เนื่องจากนักศึกษาไม่กลับไปทบทวนสิ่งที่ตนเคยสอนมา

ค. คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้พิจารณาเอกสาร พยานบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้ว ดังนี้

ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘ เป็นผู้สอนรายวิชาหลักฟิสิกส์ ชั้นพื้นฐาน ในภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๕

โดยการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว มีเวลาเรียน ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จะเน้นการใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ทั้งเอกสารประกอบการเรียนการสอนและสไลด์ จะเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ยกเว้นในส่วนของการบรรยายในห้องเรียนจะมีคำแปลบนสไลด์ให้นักศึกษาที่เข้าเรียนจดบันทึกความหมายตามไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อที่นักศึกษาจะได้มีโอกาสรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอ่านหนังสือต่อไป แต่เนื้อหาวิชาดังกล่าวค่อนข้างมาก เวลาในการเรียนที่ทางมหาวิทยาลัยจัดให้ไม่เพียงพอ จึงต้องมีการนัด

สอนเสริมนอกตารางเรียน ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ แต่ไม่มีการเรียนการสอนติดต่อกันหลาย ชั่วโมงในวันเดียวกัน

ในการสอบวัดผลรายวิชาดังกล่าว ที่ผ่านมา นักศึกษาจะสอบตกเป็นส่วนมาก ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากนักศึกษาเรียนไม่เข้าใจเพราะเป็นภาษาอังกฤษหรือไม่ได้ทบทวน บทเรียน โดยปกติแล้วผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ จะส่งผลการเรียน F แต่ภาคการศึกษาที่ ผ่านมา เนื่องจากอาจารย์ต้องการให้โอกาสนักศึกษา จึงได้ส่งผลการเรียน I ไปก่อน โดยส่ง ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และให้นักศึกษาที่สอบไม่ผ่านมาสอบซ่อม แต่สุดท้ายแล้วก็สอบ ไม่ผ่านเกณฑ์กัน จึงได้มีการส่งแก้เกรดอีกครั้ง โดยได้รับคำแนะนำจากทางฝ่ายวิชาการ ว่าให้ทำบันทึกข้อความเป็นสองฉบับ ฉบับแรกให้แจ้งส่งผลการเรียนนักศึกษาที่ได้ผลการเรียน I และฉบับที่สองให้ทำเป็นเรื่องขอแก้ผลการเรียน แต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ได้ลงเลขที่หนังสือและวัน เดือน ปี ของบันทึกข้อความดังกล่าวเป็นอย่างเดียวกัน

มีประเด็นปัญหาต้องวินิจฉัยว่า การส่งผลการเรียนแก้เกรด I เป็น F ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ นั้นเหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ได้จากการ สอบสวน เห็นว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ได้ดำเนินการแจ้งผลการเรียน I ให้แก่นักศึกษาที่ไม่ผ่าน ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หลังจากนั้นได้มีการให้โอกาสนักศึกษาที่สอบไม่ผ่าน มาสอบซ่อมใหม่จริง ปรากฏตามบันทึกการสอบสวนของ นายนำโชค (เอกสารหมายเลข ๙)

หลังจากนั้นเมื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ตรวจสอบผลการสอบของ นักศึกษาแล้วไม่ผ่าน จึงได้ดำเนินการแจ้งขอแก้ไขผลการเรียน แต่เนื่องจากการดำเนินการ แก้ผลการเรียนดังกล่าว ได้ดำเนินการแจ้งเป็นบันทึกข้อความซ้ำขึ้นมาอีกหนึ่งฉบับและพร้อม กับการทำบันทึกข้อความขอแก้ไขผลการเรียน I เป็น F จึงทำให้คณะกรรมการประจำคณะ เกิดข้อสงสัยและส่งเรื่องรายงานขึ้นมา ซึ่งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เห็นว่า กรณีดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความไม่เข้าใจในการดำเนินการขอแก้ไขผลการเรียน อันเนื่องมาจากการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน อีกทั้ง นโยบายของทางคณะ ที่กำหนดมาตรฐานการ แก้ผลการเรียน I ให้ดำเนินการภายใน ๑๕ วัน ซึ่งแตกต่างจากมาตรฐานทั่วไปของ มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถดำเนินการแก้ผลการเรียน I ได้ก่อนสัปดาห์เรียนสุดท้ายของภาค การศึกษาปกติถึงไปที่นักศึกษาลงทะเบียน จึงน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความสับสนในทาง ปฏิบัติได้

เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งหมดแล้ว คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เห็นควรดำเนินการดังนี้

๑. แจ้งเป็นหนังสือไปยัง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำ เพื่อให้ดำเนินการปรับเปลี่ยนเทคนิคการสอน โดยลดการใช้ภาษาอังกฤษให้น้อยลง ให้คงไว้เท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับความรู้พื้นฐานของนักศึกษา โดยทดลองทำวิจัยในชั้นเรียนว่า วิธีการสอนแบบใดเหมาะสมกับนักศึกษามากที่สุด และจัดทำรายงานผลการปรับปรุงการสอนในภาคเรียนต่อไป

๒. แจ้งเป็นหนังสือไปยังคณะ ให้กำหนดมาตรฐานการแก้ไขเกรด I เป็น F ให้เป็นมาตรฐานเดียวกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยให้ยกเลิกมติคณะกรรมการประจำมหาวิทยาลัยคณะ ที่ให้ดำเนินการแก้ไขเกรด I ภายใน ๑๕ วัน เนื่องจากมติดังกล่าวนอกจากจะสร้างความสับสนให้แก่ผู้ปฏิบัติแล้ว ยังไม่เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาด้วย เพราะโอกาสของแก้ตัวของนักศึกษาน้อยกว่าของมหาวิทยาลัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงชื่อ.....ประธานกรรมการ

()

ลงชื่อ.....กรรมการ

()

ลงชื่อ.....กรรมการ

()

ลงชื่อ.....กรรมการ

()

ลงชื่อ.....เลขานุการ

()

บทที่ ๓

บทสรุป

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เป็นวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงที่วิธีหนึ่ง ทำให้ข้อมูลที่ได้มามีความเป็นกลาง โปร่งใส และมีความละเอียดรอบคอบ โดยในการพิจารณาพยานหลักฐานแต่ละชั้น ผ่านการถ่วงดุลโดยกรรมการแต่ละคน ซึ่งมีความรู้ความสามารถ และหลากหลายมุมมอง สามารถถ่วงดุลสภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาสั่งการ อันจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้มาเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

การสอบสวนหาข้อเท็จจริง มีประเด็นในการพิจารณาค่อนข้างกว้าง ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาว่าต้องการหาข้อมูลในเรื่องใด โดยประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ เป็นทั้งกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งข้อเท็จจริงที่ได้ดำเนินการสอบสวนมาแล้วมีอยู่หลายกรณี แต่อาจจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง กรณีร้องเรียนหรือกล่าวโทษเรื่องทั่วไป เช่น ชู้สาว ดื่มสุราในเวลาปฏิบัติงาน แสดงกริยาทำทางไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ การใช้คำพูดหยาบคาย การพิมพ์ข้อความไม่เหมาะสมบนสื่ออินเทอร์เน็ต การข่มขู่ การกลั่นแกล้ง การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบทั้งโดยอาศัยหน้าที่และโดยส่วนตัว การทะเลาะเบาะแว้ง

ตัวอย่าง

กรณี ร้องเรียนเรื่องถูกข่มขู่ เรื่องมีอยู่ว่า เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ได้มีหนังสือรายงานผู้บังคับบัญชาโดยกล่าวว่า ในช่วงเวลาประมาณ ๒๑.๐๐ น. ของคืนที่ผ่านมา ขณะที่ตนกำลังปฏิบัติหน้าที่ ได้มีหญิงไม่ทราบชื่อมาขอผ่านเข้าประตูของทางมหาวิทยาลัย ซึ่งได้ปิดล็อกไปแล้ว จึงไม่สามารถเปิดให้ผ่านไปได้ ปรากฏว่า หญิงไม่ทราบชื่อดังกล่าวได้ต่อว่าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยด้วยวาจาไม่สุภาพ หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้กลับมาประจำหน้าที่ ณ ห้องศูนย์วิทยุ ต่อมาไม่นานนัก ได้มี นาย อ. บุคลากรของมหาวิทยาลัยเดินทางมาพร้อมด้วยหญิงไม่ทราบชื่อดังกล่าว โดยทราบในภายหลังว่าเป็นภริยาของนาย อ. ทั้งคู่ได้เดินตรงเข้าหาเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างรวดเร็ว และมีการชี้หน้า

ค่าว่าและได้เถียงกันอย่างรุนแรง ซึ่งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเห็นว่า ตนถูกคุกคาม จึงได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรม

เมื่อมหาวิทยาลัยทราบเรื่อง จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง พิจารณาหาความจริงจากข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้น โดยผลการพิจารณาได้ความว่า ภริยาของ นาย อ. พักอาศัยอยู่ในมหาวิทยาลัย ได้เดินทางเข้าประตูของมหาวิทยาลัยซึ่งตามปกติเวลา ๒๑.๐๐ น. จะต้องทำการปิดล็อก แต่เมื่อเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยไม่ยอมเปิดประตูให้ ก็ได้ตำว่าด้วยถ้อยคำไม่สุภาพและขมขู่จะเอาเรื่องไปฟ้องอธิการบดี หลังจากนั้นได้นำเรื่องไปเล่าให้ นาย อ. พัง นาย อ. จึงพากันมาที่ห้องศูนย์วิทยุซึ่งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ด้วยอารมณโกรธและฉุนเฉียว และได้ต่อว่าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในทำนองว่าเป็นคนไม่มีน้ำใจ ฝ่ายเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยก็อ้างว่าตนได้ปฏิบัติตามหน้าที่ถูกต้องแล้ว คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเห็นว่า พฤติการณ์ของ นาย อ. เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เป็นมูลความผิดทางวินัยฐานไม่รักษาความสามัคคีระหว่างผู้ร่วมปฏิบัติราชการ แต่เห็นว่าเป็นการกระทำผิดวินัยครั้งแรก และเป็นความผิดเล็กน้อย จึงเสนอความเห็นให้งดโทษทางวินัยเอาไว้ก่อนแล้วให้ว่ากล่าวตักเตือน นาย อ. เป็นหนังสือ

กลุ่มที่สอง ความผิดปกติทางการเงินและพัสดุ เช่น เงินสูญหาย รายการบัญชีไม่ตรงกับความเป็นจริง มีการยกยอดเงินของทางราชการ ทำรายงานการเงินอันเป็นเท็จ

ตัวอย่าง

กรณียกยอดเงินของทางราชการ เรื่องมีอยู่ว่า สำนักงานตรวจสอบภายในได้ดำเนินการตรวจสอบรายงานทางการเงิน พบว่า รายการเบิกเงินสวัสดิการไม่มีเอกสารประกอบการเบิกจ่ายและใบสำคัญรับเงินหลายรายการ จึงได้เสนอรายงานต่อมหาวิทยาลัย

ต่อมา มหาวิทยาลัยได้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อหาสาเหตุขึ้น โดยผลการพิจารณาได้ความว่า นางสาว ล. เป็นเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดเตรียมเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการเงิน เบิกเงิน เก็บรักษาเงินและนำจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับเงินของกอง แต่เพียงผู้เดียว ได้อาศัยโอกาสที่ตนเป็นผู้ครอบครองเงินสำหรับรอจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับ นำเงินดังกล่าวไปหมุนใช้จ่ายส่วนตัว แจ้งให้ผู้มีสิทธิได้รับเงินมารับเงินไปจากตน จึงไม่สามารถหาใบสำคัญรับเงินมาประกอบการเบิกจ่ายได้

พฤติการณ์เป็นมูลความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง จึงมีความเห็นเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรงต่อไป

กลุ่มที่สาม ความเสียหายของทรัพย์สินของทางราชการ เช่น รถยนต์เกิดอุบัติเหตุ กระจกอาคารแตก ทรัพย์สินในห้องพัสดุขโมย

ตัวอย่าง

กรณีทรัพย์สินของทางราชการได้รับความเสียหาย เรื่องมีอยู่ว่า อาจารย์ ภ. พักอาศัยในบ้านพักของทางราชการภายในมหาวิทยาลัย ได้มีหนังสือร้องเรียน เนื่องจากกระจกห้องพัสดุผู้ไม่หวังดีขว้างวัตถุคล้ายท่อประปามากกระทบแตกเสียหาย

ทางมหาวิทยาลัยจึงได้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้น โดยทางพิจารณาได้ความว่า ในคืนเกิดเหตุเป็นช่วงที่นักศึกษาจัดกิจกรรมประดิษฐ์กระทง ได้มีการเปิดวิทยุส่งเสียงดังรบกวนการพักอาศัย อาจารย์ ภ. จึงได้โทรศัพท์ไปแจ้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้ดำเนินการแจ้งกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวลดเสียงลง แต่กลับปรากฏว่าเวลาผ่านไปไม่นานนัก กลุ่มนักศึกษาดังกล่าวก็ส่งเสียงดังขึ้นมาอีก จนถึงช่วงเช้า ทำให้อาจารย์ ภ. ไม่ได้หลับ หลังจากนั้น อาจารย์ ภ. ก็ไปทำการสอนตามปกติ เมื่อกลับมาถึงห้องพักจึงพบกระจกที่ห้องแตกได้รับความเสียหาย และมีวัตถุคล้ายท่อเหล็กตกอยู่ที่พื้น คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ได้พิจารณาพยานหลักฐาน และตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เห็นว่า บริเวณห้องพักมีลักษณะเป็นแฟลตและอยู่ชั้นสอง ประกอบกับกระจกห้องที่แตกอยู่ด้านหลังของแฟลตซึ่งพื้นที่ด้านหลังมีลักษณะเป็นป่ารก ไม่ปรากฏพยานหลักฐานหรือถ้อยคำของพยานใดๆ ที่สามารถยืนยันตัวผู้กระทำผิดได้ จึงเสนอความเห็นให้ยุติการสอบสวน

กลุ่มที่สี่ การไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของทางราชการ
เช่น การส่งผลการเรียนไม่ตรงตามปฏิทินการศึกษา มีการเบิกจ่ายเงินผิดประเภท การขาดราชการ การจ่ายค่าจ้างล่าช้า การประพฤติผิดจรรยาบรรณ

ตัวอย่าง

กรณีขาดราชการ เรื่องมีอยู่ว่า ผู้บังคับบัญชา รายงานว่า นางสาว ก. ไม่มาทำงานติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน โดยไม่ติดต่อหรือแจ้งเหตุผลให้ทางผู้บังคับบัญชาทราบ แต่ภายหลัง นางสาว ก. ได้กลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามปกติแล้ว ก็ไม่แจ้งเหตุผลและยื่นใบลาตามระเบียบ

มหาวิทยาลัยจึงได้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้นเพื่อหาสาเหตุ ทางพิจารณาได้ความว่า ในช่วงเวลาที่ นางสาว ก. หายตัวไปนั้น นางสาว ก. ได้เดินทางไปจังหวัดกรุงเทพเพื่อไปหาครอบครัว แต่ปรากฏว่าช่วงนั้นเกิดเหตุอุทกภัยอย่างรุนแรง ทำให้ไม่สามารถเดินทางกลับได้ และโทรศัพท์ก็ตกรน้ำเสียหาย จึงไม่สามารถติดต่อแจ้งเหตุให้ผู้บังคับบัญชาได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อ นางสาว ก. เดินทางกลับมาปฏิบัติราชการตามปกติแล้วไม่ยอมยื่นใบลาตามระเบียบ คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เห็นว่าพฤติการณ์เป็นมูลความผิดทางวินัยฐานไม่ปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผนของทางราชการ แต่เนื่องจากเป็นความผิดทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง มีหลักฐานปรากฏชัดเจนและได้ให้โอกาสนางสาว ก. ทราบข้อเท็จจริงและใช้สิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานแล้ว จึงเสนอความเห็นให้อธิการบดีมีคำสั่งลงโทษทางวินัยภาคทัณฑ์ นางสาว ก. โดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย

กลุ่มที่ห้า กรณีเพื่อทราบถึงความเป็นมาของการดำเนินงานหรือสาเหตุที่เกิดปัญหา เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการต่อไป เช่น การที่อาจารย์ไม่สำเร็จการศึกษาตามเวลา การดำเนินงานของโครงการ เป็นต้น

ตัวอย่าง

กรณีอาจารย์ไม่สำเร็จการศึกษา เรื่องมีอยู่ว่า อาจารย์ ม. ได้มีหนังสือขอรายงานตัวกลับเข้าปฏิบัติราชการ เนื่องจากครบกำหนดระยะเวลาการศึกษาต่อตามที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยอนุมัติแล้ว แต่เนื่องจาก อาจารย์ ม. ยังไม่สำเร็จการศึกษา คณะกรรมการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย ได้มีมติเสนอมหาวิทยาลัยพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเพื่อหาสาเหตุและปัญหาที่แท้จริงต่อไป

มหาวิทยาลัยจึงได้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงขึ้น โดยทางพิจารณาสอบสวนได้ความว่า อาจารย์ ม. ได้รับอนุมัติให้ลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้วยทุนส่วนตัว ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยได้รับการอนุมัติให้ขยายระยะเวลารวมแล้วทั้งสิ้น ๕ ปี โดยในการศึกษามีกระบวนการและความคืบหน้ามาโดยตลอด ไม่ปรากฏว่า อาจารย์ ม. ละทิ้งหรือไม่เอาใจใส่ในการศึกษาแต่อย่างใด แต่สาเหตุที่ยังไม่สำเร็จการศึกษานั้น เป็นเพราะการตีพิมพ์ผลงานวิจัยเรื่องที่สอง ได้ถูกปฏิเสธการตอบรับ จึงต้องเสียเวลาในการดำเนินการเขียนปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นปัญหาธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ในการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงมีมติให้สรุปผลการพิจารณาเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารงานบุคคลมหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาต่อไป

โดยวิธีการสอบสวนหาข้อเท็จจริงในแต่ละกลุ่มนั้น การที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงก็จะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ประสบการณ์ทำงาน และความชำนาญรอบด้าน ตลอดจนมีความสามารถในการพูด การตั้งคำถาม การซักจูง ของผู้ถาม เรื่องที่จะทำการสอบสวน เช่น หากเป็นเรื่องที่เป็นความลับหรืออาจเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้อื่นแล้ว การสอบสวนก็ต้องทำด้วยความระมัดระวัง โดยให้มีผู้รับทราบเรื่องน้อยที่สุด และจะต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเท่านั้น หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือแนวปฏิบัติอื่นใด ซึ่งจะต้องมีการตีความให้ชัดเจน ก็คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ควรจะเชิญผู้ชำนาญในด้านนั้นมาให้ความกระจ่างเสียก่อนที่จะสอบถามพยานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

สุดท้ายนี้ การหาข้อเท็จจริงไม่สามารถถลันออกมาเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวได้ อย่างหลักวิชาการอื่นๆ ผู้ทำหน้าที่กรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงต้องมีทักษะและประสบการณ์ในการซักถาม ช่างสังเกต และมีความรอบรู้ในเรื่องที่จะทำการสอบสวนอย่างแท้จริง จึงจะค้นหาความจริงออกมาได้ชัดเจนที่สุด ผู้ทำหน้าที่กรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงต้องศึกษาความรู้ด้านต่างๆ เอาไว้ เมื่อมีกรณีใดเกิดขึ้น ก็จะสามารถค้นความจริงออกมาได้ในที่สุด และข้อสำคัญในการดำเนินการพิจารณาสอบสวนแต่ละครั้ง ผู้ทำหน้าที่กรรมการจะต้องวางตัวให้เกิดความเป็นกลางมากที่สุด ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน หรือข่มขู่ พุดจาหว่านล้อมจูงใจต่างๆ ตลอดจนแสดงกริยาก้าวร้าวไม่เหมาะสม เพื่อให้ผู้มาให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำอย่างไม่เต็มใจ

บรรณานุกรม

คณะวิชาการ. **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.**

กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. ๒๕๕๒. **คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการปกครอง.**

พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

พรเพชร วิชิตชลชัย. ๒๕๔๒. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน,**

พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : เคนโกธร.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. **ข้อบังคับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของ**

พนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑ [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://personnel.mju.ac.th/edoc/rules/b๔๔.pdf> (๑ สิงหาคม ๒๕๕๔).

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. **ข้อบังคับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอนใน**

การสอบสวนพิจารณาทางวินัย พ.ศ.๒๕๕๐ [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://personnel.mju.ac.th/edoc/rules/๓๕๒๓.pdf> (๑ สิงหาคม ๒๕๕๔).

สำนักงานบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. **รวมคำบรรยายภาคสอง สมัยที่ ๖๔**

ปีการศึกษา ๒๕๕๔.

กรุงเทพฯ : สำนักงานบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ศาลฎีกา. **คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๔/๒๕๓๑.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.deka๒๐๐๓.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp> (๒๕ เมษายน ๒๕๕๕).

ศาลฎีกา. **คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๐๙/๒๕๒๒.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.deka๒๐๐๓.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp> (๒๕ เมษายน ๒๕๕๕).

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. **กฎ ก.พ.อ. ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๙) ออกตาม**

ความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๙ ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ได้กำหนดความผิดที่ปรากฏ

ชัดแจ้ง. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

http://www.mua.go.th/data_main/law/๒๒_๐๘_๕๐_๒.pdf (๒๕ เมษายน ๒๕๕๕).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ๒๕๔๑. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ที่ นร๐๒๐๖/ว๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทาง
ปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องราว
ร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย. (พิมพ์ดีด).

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๔๒) ออกตามความ
ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://web.krisdika.go.th/data/law/law๒/%C๓๒๘/%C๓๒๘-๒b-๒๕๔๒-๑๐๐๘.pdf> (๒๕ เมษายน ๒๕๕๕).

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
พ.ศ.๒๕๓๙. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://web.krisdika.go.th/data/law/law๒/%C๓๒๘/%C๓๒๘-๒๐-๒๕๓๙-๑๐๐๐๑.pdf> (๒๕ เมษายน ๒๕๕๕).

หลวงสถิตย์ทศชำนาญ (เปลี่ยน สีละคร). หนังสือวิชาข้อเท็จจริง.
กรุงเทพฯ : สภาทนายความ